

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRA GENFORENINGSTIDEN

FRA GENFORENINGSTIDEN:

KONGE
OG HÆR

AF

SVEND THORSEN

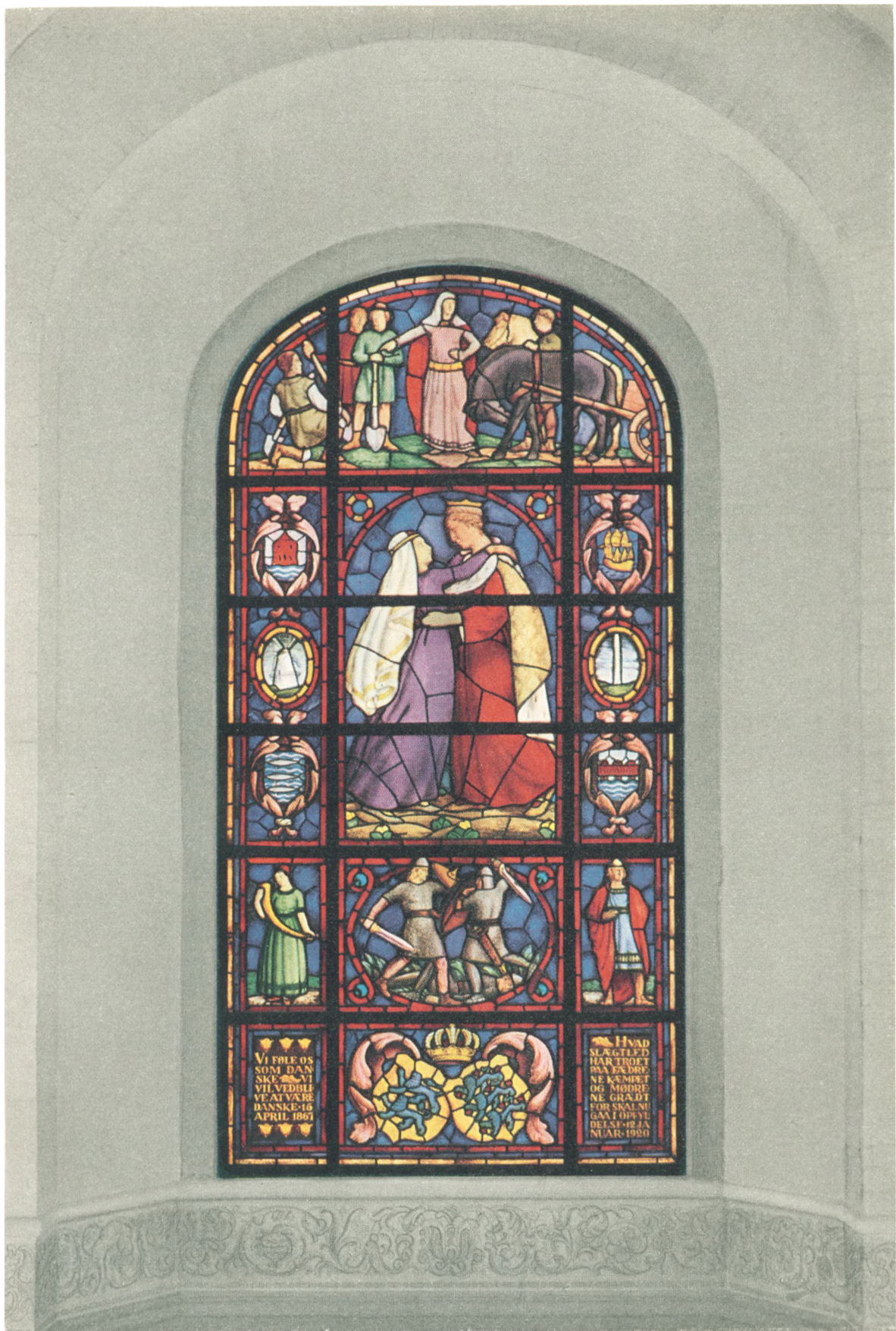
UDGIVET AF

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI

KØBENHAVN 1952

*Denne Bog er udgivet med
Støtte af Kong Christian den Tiendes Fond*

Minderude om Genforeningen
t Rigsdagens Vandrehal efter Udkast af Maleren Sigurd Olrik

VI FØLE OS
SOM DAN
SKE VI
VI HVEDBLI
VE AL VÆRE
DANSKE-16
APRIL 1861

HVAD
SLÆGTLED
HARTIDET
PAA EN DRE
NE KEMDET
OG SIDRE
NE GRADT
FOR SKAL NU
GAA I OPEVE
DET I-HE JA
NUAR-1990

FORORD

Genforeningen opfattes almindeligt som de Begivenheder, der i 1920 førte til og knyttede sig til Sønderjyllands statsretslige Forening med Kongeriget, langt den største Hændelse i Danmarks nyere Historie. Denne Opfattelse er naturligvis ikke urigtig, den er blot ikke rummelig nok. Skønt næppe nogen Sammenlægning af Landomraader har været mere berettiget end den, der skete paa Grundlag af Folkeafstemningen i Nordslesvig den 10. Februar 1920, havde den i 56 Aar bestaaende Landegrænse ved Kongeaaen dog medført, at meget formede sig forskelligt paa de to Sider af Grænsen. Den statsretslige Genforening var derfor ikke alt, den maatte, trods den gamle Samdrægtighed tværs over det nu slettede Rigsskel, efterfølges af et folkeligt Samliv, under hvilket man, mere eller mindre bevidst og under gensidig Paavirkning, søgte at faa Livet til at forme sig efter nogenlunde samme Linjer Nord og Syd for Kongeaaen, doggerne med Bevarelse af værdifulde Særtræk. Genforeningen kan derfor med megen Ret opfattes ogsaa som en Udvikling frem imod et i alt væsentligt ensartet dansk Folk.

Den her foreliggende Bog rummer Studier over to i denne Forstand stærkt genforeningsfremmende Kræfter: den danske Hær og Kong Christian X. Det var saare rimeligt, at Sønderjydernes umiddelbare Genforeningsglæde navnlig slog sammen om Danmarks Konge og den efter 1864 tilbagevendte danske Soldat. Dette vil tilfulde ses af Fremstillingen, hvis dybere Formaal dog er at anskueliggøre disse Faktoreres store Betydning i Tiden 1920-40 for den egentlige Genforening, den folkelige. - Forfatteren er General C. C. F. Moltke, nu 85 Aar gammel, Tak skyldig for saglig Vejledning med Hensyn til Afsnittet om Hæren.

S. T.

DEN DANSKE SOLDAT I GENFORENINGSBILLEDET

KONGE OG HÆR var i Sønderjylland i Tiden 1920-40 begge store, genforeningsfremmende Kræfter, stærkest Kongen - men det var i 1920 Hæren, der først kom til de sønderjyske Landsdele, allerede den 5. Maj, mere end to Maaneder før de officielle Genforeningsfestligheder.

Paa forreste Plads, foran de danske Soldater i Genforeningsbilledet, bør staa de gamle sønderjyske Soldater, Veteranerne fra de slesvigske Krige, Mænd, som i den danske Hærs Rækker havde gennemlevet den for deres Hjemstavn saa smertefulde Rømning af Dannevirkestillingen i Februar 1864 og Tilbageetoget til Dybbølstillingen, havde sat Livet ind for Forsvaret af disse Skanser og sluttelig, da de med Hæren maatte rømme Als, set Hjemstavn, Slægt og Venner ladt i Fjendevold. Vendt tilbage til Sønderjylland efter dets Afstaaelse ved Freden i Wien i Oktober 64 havde Veteranerne i de lange Udlændighedens Tider udgjort en Del af Kærnetropperne i Sønderjydernes sejge Kamp mod Prøjserstyrets Bestræbelser for at udslutte Danskheden i de erobrede Landsdele. Den Lykke, Genforeningen bragte alle Nordslesvigs Danske, er næppe følt stærkere end af de, desværre kun faa, Veteraner, der naaede at opleve den.

Dagen efter Afstemningen i Sønderjyllands 1. Zone den 10. Februar 1920, hvor 75 pCt. havde stemt for Tilbagevenden til Danmark, modtoges ved Kongeaagrænsen de danske Embedsmænd, som var udpeget til ved Genforeningen at overtage de ledende Stillinger i Administrationen, af en Skare sønderjyske Mænd, ført af den sejrsglade Minister H. P. Hanssen. Her fik den danske Officer, Oberst C. C. F. Moltke, der var udset til Fører for de Styrker af Hæren, som skulde afløse de engelske og franske Afdelinger, der siden Januar holdt Nordslesvig besat, sit første Møde med en Sønderjyde, som bar Erindringsmedaljen for Krigen 1864. Ved Samtalen med ham fik Obersten et første Indtryk af de gamle Soldaters Glæde ved Tanken om den forestaaende Genforening. Under et paafølgende Samvær i „Folkehjem“ i Aabenraa, hvor Glæden efter sønderjysk Sædvane kom til Udtryk i Sang og Tale, var det en af den gamle danske Flaades Veteraner, Koffardikaptajn C. C. Fischer, en frygtløs Vogter af Danskheden i Udlændighedstiden, der hilste Moderlandets Repræsentanter hjerteligt velkommen; siden overrakte han ved Genforeningsfesten paa Dybbøl Kong Christian X Guldhornene.

Da selve Hæren den 5. Maj 1920 holdt sit Indtog i Sønderjylland, var det en Veteran, Hans Thomsen, Sundsmark, der, inden den Styrke af Sønderjydsk Kommando, som over-

førtes fra Assens til Sønderborg paa Orlogsskibet „Olfert Fischer“, var gaaet i Land, holdt den første Velkomsttale til den danske Soldat og hylkede den Fane, under hvilken han havde kæmpet i sin Ungdom. Og da Kommandoets Chef under Marchen fra Havnen op gennem Sønderborg til Kasernen bemærkede den ældste sønderjyske Høvding, den 94-aarige Slagtermester og Kreatureksportør Peter Reimers, staaende inden for Vinduet i Stueetagen i sit Hus, lod han Kommandoet afgive Honnør for den gamle Veteran, der siden 1850 bar Dannebrogsmændenes Hæderstegn for udvist Mod i Istedslaget. Reimers var sortklædt, hans Hoved omkranset af hvide Haar, Ansigtet udtrykkløst. Saa langt tilbage som i 1866 havde han været Medlem af den Deputation, der drog til Berlin for at bede om, at § 5, som lovede, at de nordlige Distrikter af Slesvig skulde afstaas til Danmark, naar Befolkningen tilkendegav Ønske derom, maatte blive udført; i 1888 valgtes han til Vælgerforeningens første Formand. Nu saa Reimers den nye Tid drage frem ; Sejren, han havde kæmpet for gennem et meget langt Liv, var vundet, men han forstod det næppe ; nogle mente dog at se et Forklarelsens Strejf gaa hen over Oldingens stillestaaende Aasyn med de tunge, skarpt skaame Træk. Da Reimers døde i Marts 1922, blev Sønderjydsk Kommandos Chef, Oberst C. C. F. Moltke, tilkaldt for, inden Kisten lukkedes, fra Vetera- nens Bryst at fjerne det Kommandørkors, han modtog ved Genforeningen.

Sønderjydernes Følelser ved Gensynet med den danske Soldat gav Dagbladet „Dybbøl-Posten“ meget varmtføjte Udtryk for i et „Velkommen“ den 5. Maj, hvori det hed:

„Vi har ventet længe, saa længe, at nogle begyndte at tvivle om, at det virkelig kunde „komme saaledes, at danske Soldater atter kunde betræde vore blodvædede Marker paa „Als og Sundeved . . . Den danske Hær er idag rykket ind i Sønderjylland, vi har atter de „danske Soldater blandt os. Ord er for fattige til at tolke vort Velkommen! Men de vil idag „kunne læse det af hvert dansk Øje, af de lykkelige Smil og de glade Ansigter. Det var „vore egne Soldater, vort eget Folk, vort eget Lands Sønner. De kom ikke til os i Kraft af „Magten, men i Kraft af Retten, i Kraft af Danmarks tusindaarige Ret og i Kraft af Folkets „Ret. De kommer, fordi Folket har talt og bekendt sig til sin tusindaarige Fortid. Ingen „Dansk vilde have tænkt sig den danske Hærs Landgang her i Sønderjylland anderledes, „saa vist som vi aldrig har bygget vor Sag paa Magten, men paa Retten. Det er den danske „Hær, der i Nutiden og i Fremtiden er sat til at beskytte os. I den Stund, den kommer, vil „vi kun tænke paa det store Gensyn, vi i Dag oplever, idet vi kun har ét Ønske, én Bøn : „Gud signe den Stund, den danske Soldat atter satte sin Fod paa sønderjysk Jord! Som vi „skal ufødte Slægter efter os velsigne denne Stund.“

Den Betydning, det vilde faa for Genforeningen, at Soldaterne i Besættelsesstyrken overalt optraadte upaaklageligt, fandt sit Udtryk i en gennem „Kundgørelser for Hæren“ udsendt Udtalelse af Hs. Maj. Kongen, hvori det bl.a. hed:

Den internationale Kommission i Flensborg.

Fra venstre: Svenskeren v. Sydow, Nordmanden Heftyte, Franskmanden Claudel, Englænderen Marling (Formand) og Englænderen Brudenell-Bruce (Sekretær). Maleri af Harald Slott-Møller i Rigsdagens Vandrehal.

„Kommandoets Befahngsmænd og menige bør sætte en Ære i, at de er de første til „at føre den danske Hærs Fane ind i det gamle danske Land . . . Hver Mand skal huske, „at Kommandoet kommer til Sønderjylland for under nøje Samvirken med de civile „Myndigheder at være alle gode Borgeres Beskytter. Intet Øjeblik bør det glemmes, at „De alle, Befalingsmænd og menige, har til Pligt at udvise Hensynsfuldhed, Høflighed „og Takt over for alle Beboerne, imellem hvilke De færdes, uden Hensyn til disses Sprog „og Nationalitet.“

Den 5.Maj 1920 holdt den danske Hær altsaa sit Indtog i Sønderjylland. Sønderjydsk Kommando var sammensat af 1150 Officerer, Underofficerer, Underkorporaler og genindkaldte Menige fra samtlige Hærens Fodfolksregimenter, en Eskadron Dragoner, en mindre Styrke Husarer og endelig forskelligt Hjælpemandskab og to Feltradiostationer. Det var ordnet saaledes, at ved Indkaldelserne til denne særlige Tjeneste blev saa at sige alle Landets Egne delagtige i den historiske Færd. Kommandoet blev formeret i to Batailloner, et Rekylgeværkompagni og en Styrke Rytteri. Heraf laa Kommandoets Stab, I. Bataillon og Rekylgeværkompagniet i Sønderborg, medens II. Bataillons Stab, to Kompagnier - senere kun et - og Rytterne laa i Tønder og de to andre Kompagnier i Aabenraa og Ha-

derslev. Endvidere laa der i nogle Maaneder ogsaa lidt Rytter i Aabenraa. Den samlede Styrke udgjorde et Regiment direkte under Krigsministeriet, indtil den paa selve Genfor­ eningsdagen, den 15. Juni, da Territoriet „de sønderjyske Landsdele“ overgik til Danmark, gik ind under den da bestaaende 2. Generalkommando i Viborg.

Sønderjydsk Kommandos Chef var som nævnt Oberst, fra 1922 Generalmajor, C. C. F. Moltke, der var hentet fra 8. Regiment i Roskilde. Hans Fader var i 1864 Herredsfoged i Mellemslesvig med Bolig i Flensborg og havde maattet forlade Byen som den sidste danske administrative Embedsmand. Overpræsident i Flensborg Carl von Rosen og Souschef ved Overkommandoet Major Sigismund von Rosen, der faldt ved Dybbøl den 18. April, var hans Morbrødre. Oberst Moltke havde været Departementschef i Krigsministeriet og var kendt som en fremragende Administrator, tillige som en Mand med stor folkelig Forstaaelse, omend hans personlige Fremtræden var præget af beskeden Reservation. For at sikre Disciplinen og give det fra saa mange Afdelinger stammende Befalingsmandskorps og Mandskab den rette Opfattelse af den Opgave, Kommandoet skulde løse, havde Obersten før Indrykningen udstedt en af Kommandoets Stabschef, Kaptajn, senere Generalmajor, F. C. Essemann formuleret fortrinlig Vejledning angaaende Tjenesten i Sønderjylland. Det fremhævedes her stærkt, at Sønderjyderne i Troppernes Tilbagevenden saa et Symbol paa Opfyldelsen af deres nationale Længs­ lers Maal; Soldaterne vilde overalt blive hilst med Glæde og Velvilje, men netop derfor var ogsaa enhver forpligtet til ikke paa noget Punkt at berede de sønderjyske Landsmænd Skuffelse ved Pligtforsømmelse, usømmelig Op­ træden o. l. Over for den tysksindede Del af Befolkningen maatte der, hed det, optrædes med Takt og med Forstaaelse af dens Ret til at pleje Særinteresser. Kommandoets Opgave var at være paa Vagt i Sønderjylland for at skaffe Respekt for dansk Ret fra ældgammel Tid og at understrege for alle, at Myndighederne havde de fornødne Magtmidler til Raa­ dighed til umiddelbar Oprettelse af Ro og Orden i Landsdelen.

Alle Konsekvenser, smaa som store, af den Kendsgerning, at Sønderjyderne imødesaa de danske Soldaters Tilbagevenden med glad Forventning, var trukket op i Oberst Moltkes Vejledning. Som Midler til at komme i mere privat Forbindelse med Befolkningen anbefalede Sportsopvisninger og -kampe med stedlige Idrætsforeninger, Besøg paa Land­ ejendomme og andre Bedrifter, Foredrag af fremstaaende Mænd om Sønderjylland m. m. Betydningen af, at Befalingsmænd og Menige kendte de danske Fædrelandssange fuldtud, ligesom Sønderjyderne gjorde, understregedes. Det foreskrevs at vaage over en fejlfri Marchorden, særlig gennem Byerne, hvor Sammenligningen med, hvad man var vant til at se, oftest vilde bhve draget. Ja, end ikke Reservehornblæses­ eme undertiden svigtende Musikalitet var glemt, idet Vejledningen indskærpede, at de skulde anvendes med Op­ mærksomhed, saa at Signalerne blev blæst ubetinget rigtigt.

U

Generalmajor C. C. F. Moltke.

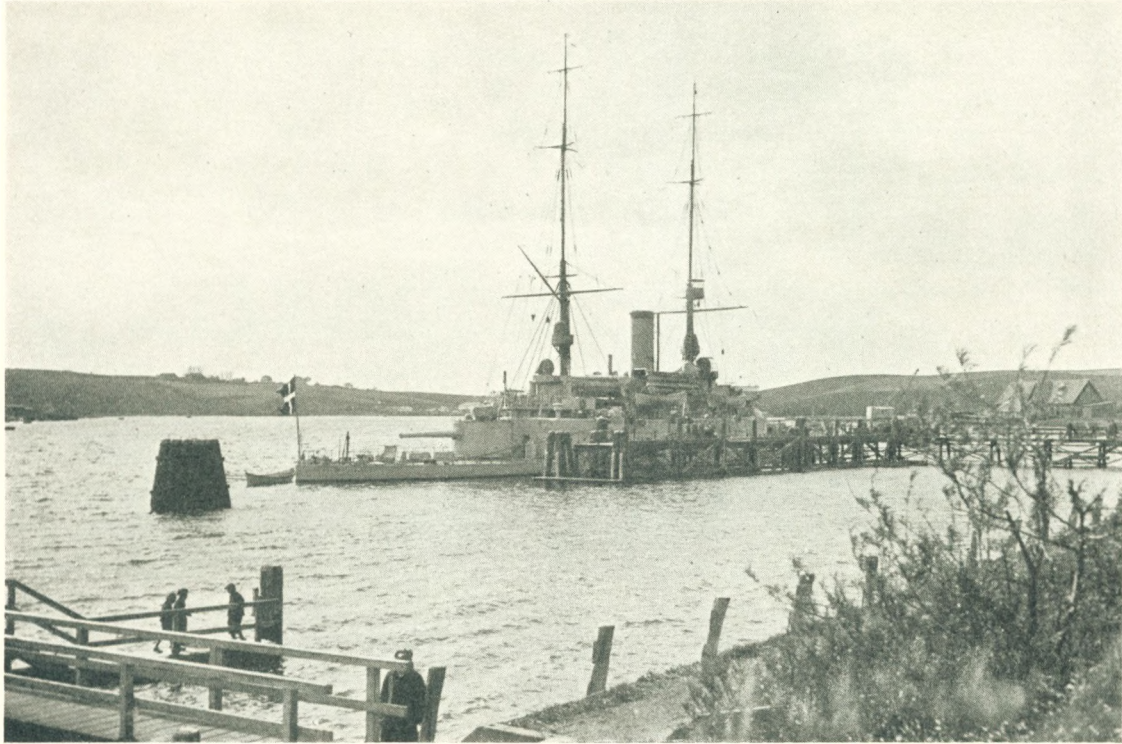
Maleri af Herman Vedel paa Sønderborg Slot.

Den 5. Maj om Morgenen var „Olfert Fischer“ med Kommandostaben og I. Bataillon ombord saa sejlet ud af Assens Havn og fra Lillebælt staaet ind i Alssund. Samtidig foregik Indrykningen i Haderslev, Aabenraa og Tønder.

En Vinteraften i Slumingen af 1920 sad et Par Sønderborgere og gjorde op, hvilken af Aarets mange Oplevelser der for dem var blevet den største. De havde været med til de franske Alpejægeres Ankomst, til Afstemningen den 10. Februar, de danske Troppers overvældende festlige Indrykning den 5. Maj og til Kongefesten i Juli paa Dybbøl. - „Den 5. Maj 1920 var nu alligevel vor største Oplevelse!“ blev de enige om. „I det Øjeblik vi saa Krigsskibet med danske Soldater runde Pynten i Alssund, følte vi os med eet *sikre*. Al Tvivl svandt! Saa var det virkelig en Kendsgerning, at vi var i Danmark igen!“

Andre kunde først Kongens Nærværelse overbevise derom, men den store Begejstring, hvormed de danske Tropper blev modtaget i alle sønderjyske Byer hin Majdag (skildret af General Moltke i hans Bidrag til Bogen „Tiende Februar“), skyldtes maaske netop allermost, at Soldaterne for de danske Sønderjyder var det første haandgribelige Tegn paa, at Danmark havde overtaget Nordslesvig og nu vilde lægge den nødvendige Magtramme derom, inden for hvilken dansk Liv fremtidig forhaabentlig skulde blomstre i Ro. Efter den bitre Nationalitetskamp, Krigsaarenes frygtelige Slid paa Nerverne og Afstemningstidens Spænding trængtes til en Udløsning ; den kom, da den danske Hærafdeling omsider holdt sit Indtog, hilst, som Peter Kaad, Vollerup, udtrykte det i en Sang, med et „Vel mødt igen, vor egen, kære Jens!“

Hvad Hæren kom til at betyde som Udtryk for og Bærer af Statsautoriteten viste sig ved forskellige Lejligheder. Tilstandene i Sønderjylland var urolige i Forsommeren 1920, der gik endnu Efterdønninger fra Revolutionen i Tyskland, og fra saakaldt „spartakistisk“ Side truedes med Generalstrejke og Selvtægt. Stemningen blandt Borgerne, ogsaa de tyske, var ængstet, fordi enkelte Voldshandlinger vitterlig havde fundet Sted. Da de danske Tropper kom til Landet, kunde der imidlertid træffes Foranstaltninger til Sikring af Gas-, Vand- og Elektricitetsværkerne, ligesom Grænsespærringen blev mere effektiv. I hvert Fald i Sønderborg og Tønder blev Værkerne paa Opfordring af de civile Myndigheder en Tid besat af militære Styrker, udstyret med Rekylgeværer, i Sønderborg tillige Pontonbroen, ligesom Ordenens Opretholdelse i Gaderne, naar fornødent, sikredes ved Patrouillering. Ved et Par Lejligheder imponerede det danske Militær ved beslutsom Opræden. Amtsbanegaarden i Sønderborg var en Dag blevet besat af en Skare Urostiftere, og der blev telefoneret efter en Deling Soldater. Først af Kaptajn H. Krenckel kom en saadan til Stede i Ilmarch. Da Kaptajnen nærmede sig Banegaarden, lod han Trommerne røre. I en Haandevending blev Gaarden ryddet med paasatte Bajonetter. Nogle Civile erklærede, at de hørte til ved Banen. „Alle ud!“ kommanderede Kaptajnen. Da det var besørget, tilkaldte han en Jern-

„Olfert Fischer“ for Anker udfor Marinekasernen i Sønderborg.

Foto tilhører Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

banemand. „Vil De saa sige mig, hvem der hører til her!“ Det var naturligvis kun en ubetydelig Hændelse, men den maa ses paa Baggrund af Tiden ; før Kaptajn Krenckel afmarcherede, kom en dansk Borger hen og takkede ham for den resolute Optræden. „Det var,“ sagde han, „som om det kunde have været tysk Militær!“ og det var i denne Sammenhæng en stor Anerkendelse.

Ogsaa det tyske Borgerskab saa, skønt det naturligvis havde forholdt sig passivt den 5. Maj, de danske Tropper som en Garanti for Ro og Orden efter den lange, delvis lovløse Tid, hvor Retssikkerheden havde været ringe. Efter Novemberrevolutionen i Tyskland lod det heller ikke de konservativt indstillede Tyskere uberørt, at det danske Militærs øverste Krigsherre var en Konge af et gammelt Dynasti, hvorimod Resterne af den tyske Hær var underlagt Præsident Ebert, en tidligere „Sattlergesell“ (Saddelmagersvend). Som det tyske Borgerskabs Syn dengang var, forlenede selve Kongedømmet de danske Tropper med en vis militær Glorie, omend vel ikke i deres Øjne nær paa Højde med den fra det tyske Kejserriges Glanstid.

Da Sønderjydsk Kommando nogen Tid efter Ankomsten indbød til en Fest for Repræsentanter for Den internationale Kommission i Flensborg, der havde ledet Folkeafstemningen, var det karakteristisk at se det Indtryk, det gjorde paa de medindbudte sønderjyske Borgere, at nu var det dem og ikke som hidtil de tyske, der repræsenterede ved officielle Lejligheder, ligesom de nu var kærkomne Gæster paa Kasernen.

Medens Administrationens Embedsmænd i 1920 stilfærdigt gled ind paa Kontorerne og paa Grund af deres ringe Antal og civile Paaklædning forsvandt i Bybilledet, tiltrak de danske Tropper sig stadig Opmærksomheden og skabte Feststemning i Befolkningen. Genforeningens uundgaaelige Besvær og Hverdagens Vanskeligheder kom de civile Etater ifølge Sagens Natur i højere Grad til at mærke og arbejde med end Militæret. „Vi misunder Jer!“ hørte man ofte gode civile Embedsmænd sige i 1920, naar en Bataillon eller et Kompagni marcherede ud til Landsbyerne som Befolkningens Gæster ved en nationalt betonet Sammenkomst. Efter de store Modtagelsesfester i Garnisonerne kunde Landboerne ikke nøjes med Bevidstheden om, at den danske Stat nu i Byerne havde den fornødne Styrke til at gøre dansk Statsmagt gældende, de forlangte at faa Soldaterne ud til sig; alle, ogsaa de gamle og Børnene, skulde se den rød-hvide Kokarde.

Første Gang, Styrker af Sønderjydsk Kommando rykkede ud fra Sønderborg, var allerede i Maj, Ankomstmaaned, og det var for ved en March gennem det historiske Kampterræn paa og over Dybbøl Banke at mindes Hærens Kampe her og hylde de faldnes Minde ; mange af Soldaterne havde Bedstefædre eller andre Slægtninge, som havde staaet ved Dybbøl. Senere fulgte saavel fra Sønderborg som fra de øvrige Byer en lang Række Udrykninger, hvortil knyttedes festlige Samvær med Befolkningen. Disse Landsbyfester i Genforeningssommeren blev aldrig glemt af Deltagerne. De kaldte Følelser frem, hvis Forudsætninger var Krigen i 1864, Fremmedherredømmet, Verdenskrigens Tab og Trængsler og nu den store Glæde: Genforeningen. Sorrow og Glæde de vandte til Hobe!

Indbydelserne var i Genforeningssommeren saa talrige, at en Styrke ofte maatte tage flere Byer paa een Dag, og lige saa mange den næste, idet Marchruten, præcis i Tid, blev lagt derefter. Nuværende Overofficiant Mullik, dengang Fanebærer for I. Bataillon i Sønderborg, har i Soldaterforeningsbladet „Kastellet“ givet levende Skildringer, set fra Geledet, af sin Bataillons Oplevelser i Forsommeren 1920. Æresporte var rejst ved Landsbyerne, Børnene sang, og unge Piger kom Soldaterne i Møde, hvidklædte og med røde Baand om Livet. Blomsterkurve tømtes ved Uddeling til Tropperne, saa Styrkerne sluttelig lignede vandrende Blomsterhaver. Velkomst- og Svartaler blev holdt, i Reglen med en historisk Baggrund. Beboerne selv var i Festdragt; de græd af Glæde, men ofte ogsaa ved Tanken om, hvad de havde gennemgaaet i Trængselstiden, og ved Mindet om de kære, de havde mistet under Krigen 1914-18. For dem, der sørgede, laa der tunge Skyer især over Fest-

Sønderjydske Kommando paa March gennem Sønderborg paa Ankomstdagen.

Foto tilhører Generalmajor C. C. F. Moltke.

dagene. Dog, til Slut gav man sig hen i Glæden, beretter Mullik, og glemte for en Stund Sorgerne. Samværet mellem Befolkningen og Soldaterne endte altid med, at man syntes, man havde kendt hinanden meget længe, og sammen glædede man sig til den lyse Tid, der nu maatte komme ved Genforeningen med Moderlandet. Fanebæreren iagttog, at det altid gjorde et stærkt Indtryk paa Sønderjyderne, naar Fanen til Honnørmarchens Toner førtes til højre Fløj ; de betragtede dette Optrin med Ærefrygt. Traktementet var overvældende, men Soldaternes Indhug paa Fadene blev svagere i Løbet af en To-dages Tur! Lidt efter lidt trættes Mandskabet, thi til at marchere, danse, spise og drikke i to Dage, dertil hører der en god Del Kræfter, og efterhaanden som Kræfterne ebbede, saas Soldaterne liste ud paa Græsplæner og i Grøfter for at faa sig „en paa Øjet“. Men de sønderjyske Piger var energiske, de lod ikke Soldaterne i Ro, ind paa Brædderne maatte de atter.

Endnu over et Aar efter Troppernes Ankomst kunde en saadan Udrykning forme sig som et rent Triumftog. I Efteraaret 1921 rykkede et Kompagni ud paa en Tre-dages Tur til Nordals. Tidligt en Morgen marcherede det af Sted fra Sønderborg med fuld Musik.

Da Kompagniet var kommet vel uden for Byen, blev Musikkorpset indladet paa Kommandoets store Lastautomobil og sendt i Forvejen til Spang, den første By. Her spillede Musikken midt i Landsbyen og samlede derved hele Befolkningen. Da Kompagniet nærmede sig, rykkede Spillemændene tilbage til de første Huse, og saa marcherede Soldaterne med fuld Musik gennem Byen, hvor man saa Folk komme løbende ud for at hejse Dannebrog. Derefter kørte Musikken frem igen til næste passende Sted. Paa den Maade fortsattes Marchen, overalt kom Flagene op, og Folk stimlede sammen ved Vejen. Da Kompagniet naaede til sit Bestemmelsessted i Nærheden af Nordborg, blev Mandskabet fordelt mellem Kvarterværterne til Spisning. Senere paa Aftenen samledes alle Soldaterne og deres Værter i Forsamlingshuset. Her blev der talt hjertevarme Ord og sunget Fædrelandssange, og Dansen gik senere lystigt, lige til Kaptajnen ved Midnat lod Retraiten blæse. Mangen dansk Pige, der tidligere som en national Pligt havde holdt sig fjernt fra tyske Soldater, fik nu i Dansen Revanche over for de tysksindede Piger. - Næste Morgen fortsattes Marchen paa samme Maade til en anden Egn, der var lige saa gæstfri, og tredje Dags Eftermiddag kom Kompagniet hjem, træt og lykkeligt.

Som i Sønderborg blev Soldaterne i Haderslev, Aabenraa og Tønder modtaget med hjertelig, sønderjysk Gæstfrihed af de danske By- og Landboere, og fra militær Side blev der gjort Gengæld ved at indbyde Befolkningen til festlige Samvær. En særlig storstilet Sammenkomst foranstaltede Bataillonen og Eskadronen i Tønder i Juni 1920. Gennem Bladene meddeltes det, at alle Danske var velkomne paa Festpladsen ved den store Flyvehangar ved Luftskeibshallen. Her samledes saa 4-5000 Mennesker, som blev budt velkommen af Bataillonschefen og derpaa fik Lejlighed til at overvære Opvisning af Rytter- og Fodfolksøvelser. Man slog sig derefter ned paa Græsset om de medbragte Madkurve, indtil der blæstes Samlingssignal. Saa tog man Plads i den med Flag, Grønt og Blomster pyntede Hangar til „sønderjysk Kaffebord“ med Taler og Musik af det militære Orkester. Bagefter blev der danset paa Grønsværet, indtil Festen sluttede med Fyrværkeri. Ved Midnatstid opløstes den store Forsamling, i hvilken der ogsaa fandtes tysksindede Deltagere. Festen havde helt igennem en saadan Karakter, at det sikkert med Rette hævdedes, at den ikke alene yderligere havde styrket det gode Forhold mellem danske Sønderjyder og Soldaterne, men tillige havde ydet Bidrag til Hævdelsen af den danske Nations Anseelse paa Tønderegnen.

Af de fire sønderjyske Købstæder var Tønder afgjort stærkest mærket af Tyskheden. Det gjaldt da om, at Soldaterne kom til at sætte et vist dansk Præg paa denne By. Eskadronen blev derfor indkvarteret i selve Byen, medens Bataillonen til at begynde med maatte udnytte Resterne af den tyske Barakkelejr paa Luftskeibsterrænet et Par Kilometer fra Tønder. Stemningen i Marskens Hovedstad udviklede sig dog saa gunstigt, at Byraadet, der havde tysk Flertal, indgik paa at lade opføre et mindre Garniseringsanlæg i Tønders Ud-

Danske Soldaters første March over Dybbøl 1920.
Maleri af Peter H. Wilhardt paa Sønderborg Slot.

kant; det blev, som det første nyopførte i Sønderjylland, taget i Brug i December 1920, ogsaa til Lettelse for Byens Borgere, som nu kunde slippe for Indkvartering.

Hos de tyske Aviser gik Naturen, trods alt, undertiden over Optugtelsen, idet de søgte hos deres Læsere at nære en Uvilje mod det danske Militær. Kun i isolerede Tilfælde paa-virkede Modsætningsforholdet Soldaternes Optræden. Om nogen kritisk Situation kan der kun tales i Forbindelse med den „Heimatsfest“, som Tønders tyske Borgere afholdt i Juni 1921, og hvori ogsaa flere Hundrede sydfra tilrejsende deltog. Paa den Tid var en militær Vagtafdeling stationeret i det i Østergade liggende Hospital for gamle. Foran Hospitalet rejste Tyskerne nu i Anledning af Festen en Æresport, hvorfra den slesvig-holstenske Fane vajede. De danske Soldater protesterede naturligt nok, støttet af den dansksindede Del af Borgerskabet, mod at gøre Vagttjeneste for de Farver, der fjendtligt havde staaet Danmark

imod i Treaarskrigen, og Flagstangen blev savet over. Den hele Episode virkede hidsende i Byens to, hinanden modsatte nationale Lejre. Begivenhederne kulminerede, da et stort tysk Demonstrationstog syngende „Deutschland, Deutschland über alles“ ved Tonhalle stødte sammen med og blev standset af en dansk Demonstration, hvori ogsaa Soldater deltog, og som overdøvede Tyskerne ved at synge „Kong Christian stod -“, „Dengang jeg drog af Sted“, „I Natten klam og kold“ osv. Det var vistnok første Gang, Tyskerne erfarede, at de ikke mere beherskede Tønders Gader, et Varsel om det kommende danske Fler-tal. Soldaternes Deltagelse i saadanne Hændelser gav Anledning til Skrivelser i de tyske Blade, men tillige til, at danske Borgere takkede og hyldede Soldaterne for deres Adfærd, naar de efter Afløsning skulde afrejse fra Jernbanestationen.

Sønderjyds Kommando arbejdede ogsaa paa anden Maade end ved Marchture og improviseret Samvær med Befolkningen i Genforeningens og Sammensmeltningens Tjeneste. I Byerne henlagdes festlige Sammenkomster til nationale eller militære Mindedage som 2. Februar, 18. April, 6. og 25. Juli, 26. September og 5. Maj. I Sønderborg var det naturligt nok især den 18. April, Dybbøldagen, man fejrede. Den 17. April om Aftenen kom Kommandoer fra Haderslev, Aabenraa og Tønder til Sønderborg, og næste Morgen rykkede hele Styrken med Dragoner og Husarer i Spidsen under Ledelse af Oberst Moltke op over Dybbøl Banke.

I 1921 højtideligholdtes „Dybbøldagen“ for første Gang efter Genforeningen. Kommandoet aflagde under Marchen op ad Banken Honnør og nedlagde Krans ved Du Plat-Stenen, honorerede saavel faldne Danskes som Tyskes Gravsteder med sænkede Faner, idet kun Trommerne rørtes. Ved Fællesgraven blev der opmarcheret, der præsenteredes Gevær, den ret talrige Forsamling blottede Hovederne, og Kommandoets Chef nedlagde en Krans og udtalte Fædrelandets Tak til Folkets tapre Sønner, hvis Blod sammen med Modstandernes havde indviet den Jord, hvor danske Soldater nu stod. Efter at Tonerne til „Slumrer sødt i Slesvigs Jord“ havde lydt, samlede Kommandoet og en stor Skare ved Dybbøl Mølle, hvor Dybbølpræsten, Pastor Peter Hansen, talte gribende Ord om dem, der faldt her med Ære, om Sønderjydernes Udholdenhed som Dybbølheltenes Arvtagere, indtil „vi vandt vor Ret“. Med „Kongernes Konge“ sluttede den jævne, stilfærdige Højtidelighed i Kampterrænet. Om Aftenen afholdtes en Mindesammenkomst for 800 indbudne fra alle Egne i Amtet. Oberst Moltke udtalte, at man var samlet i Glæde over, at den danske Hær nu atter stod, hvor den forhen stod. Oberstløjtnant, senere Oberst P. C. Pedersen gav en Fremstilling af Forløbet af Kampen den 18. April, der vel ikke blev en Sejr, men en Mandadaad, som blev kendt Europa over og indskrevet i ethvert danskfølende Hjerte.

Mindefesten paa Dybbøldagen blev en Institution. Om Aftenen samlede man i Sønderborgs største Sal med saa mange af Byens og Omegnens Beboere, som det havde været

muligt at byde. Bataillonens Fane blev ført op gennem Salen, hvorefter dygtige Foredragsholdere, ofte fremragende Videnskabsmænd, og Kunstnere fra Det kgl. Teater eller andet Steds fra underholdt Forsamlingen. Ind imellem spillede det militære Musikkorps danske Melodier, og man sang de gamle, kære Sange. Netop denne Veksling mellem Taler, Sang og Musik var jo sønderjysk Sædvane og spillede en stor Rolle for Mødets samlede Virkning. Iveren efter at blive bedt med til disse Fester var stor baade i By og paa Land. Efterhaanden skabtes der med Henblik paa Indbydelserne et helt Kartotek, da det blev nødvendigt at overvaage, at Kredsen ikke blev for ensartet og snæver, og at der navnlig blev skaffet Plads for Ungdommen.

Mandskabets Forstaaelse for Betydningen af, at den danske Soldat nu frit kunde færdes paa Dybbøl Banke, hvor vor Hær i 1864 havde ført den heltedige Kamp, der havde kostet saa mange gode danske Mænd Livet, gav sig Udtryk ved en Anmodning om at maatte rejse en Mindevarde paa den Plads, hvor Skanse II's tapre Besætning havde kæmpet saa uforfærdet. Med Tilladelse af den tyske Ejer af Grunden slæbte Soldaterne Sten sammen og rejste dem til en mandshøj Varde. Paa denne fæstedes en med Inskription forsynet Kobberplade, tilvejebragt af Mandskabet selv. Ved Afsløringen var I. Bataillon med Musikkorps opmarcheret, og til to Veteraner, der havde deltaget i Dybbølforsvaret, rettede Kommandoets Chef hædrende Ord.

Militærmusikken betød meget ved de forskellige Festligheder. I Sønderjysk Kommando indgik et Fodfolksmusikkorps, der - for at det hverken i de danske Sønderjyders eller i Tyskernes Øjne skulde staa tilbage for, hvad man var vant til fra tysk Tid - dannedes af to Regimenters Musikere ; endvidere raadedes der over et lille Musikkorps af Ryttere og Artillerister. Musikken medvirkede stærkt til at give den genforenede Landsdel dansk Præg. De danske Melodier, som Sønderjyderne under Fremmedherredømmet knapt nok havde turdet lade lyde i deres egne Stuer, i hvert Fald ikke for aabne Vinduer, klang nu frejdigt gennem Gaderne, og det varede ikke længe, inden det var de danske Marcher, man hørte Drengene fløjte. General Moltke har udtalt, at Hærens Medvirken ved Genforeningen vilde have formet sig ganske anderledes, hvis der ikke ved de forskellige Lejligheder havde været militære Musikkorps til at give Stemningen Luft i Toner. Det var festlige Øjeblikke, naar Garnisonen vendte tilbage fra en Øvelse med Musikkorpset i Spidsen ; enhver Dansk, der kunde komme fri, løb ud paa Gaden eller til Vinduet for at vinke og for at fryde sit danske Hjerter.

Naturligvis paatvang sig lige efter Genforeningen en Sammenligning mellem den danske og den tyske Soldat. Man vidste jo, at Uddannelsen i Danmark for de fleste Vaabenarter kun varede fra et halvt til eet Aar, hvorimod der i Tyskland tjentes for Kejseren i indtil tre Aar. Der stod Respekt om det tyske Militærvæsen, og selv om de allerfleste unge danske

Mænd havde klaret den tyske Soldatertid uden at tage Skade paa deres Danskhed, men tværtimod snarere følte sig bekræftede i den under Tjenesten, dvælede nogle dog ikke ugerne ved Soldaterminderne, og paa enkelte havde den langvarige Uddannelse tydeligt sat et vist Særpræg. En Sognepræst paa Haderslev Næs klagede over, at han ikke kunde sige et Ord til sin Klokke, der altid havde været kærnedansk, uden at et „Javel, Hr. Pastor !“ for ud af ham, som om Præsten var hans Løjtnant. Efterklange af Soldatertiden iagttoges ogsaa i Byernes, ganske vist halvtyske, frivillige Brandkorps, der excellerede i Parader og Marcher til Orkestermusikken.

Hvorledes vilde den jævne danske „Jens“ blive bedømt paa Baggrund af de tilvante Forestillinger om Militærvæsen og Soldater? Hvis en faglig Sammenligning skulde have været anstillet i 1914, vilde den danske Soldat i det almindelige Omdømme nok være faldet igennem, navnlig fordi man sikkert havde fundet, at han ikke var nær saa „schneidig“, d.v.s. ikke havde en saa militærisk flot Fremtræden som den tyske. I 1920, da de danske Tropper kom til Sønderjylland, var imidlertid en stor Krig - med et for Tyskland ulykkeligt Forløb - lige udkæmpet, en Krig, der havde slidt saa haardt paa den tyske Soldat, at han efterhaanden var blevet slet paaklædt, mangelfuldt ernæret og til Slut ogsaa daarligt disciplineret. Det Billede, man i Sønderjylland nu havde for sig af Kejserrigets Soldater, afveg altsaa en hel Del fra det gamle. I Virkeligheden var det nok saa meget med de franske Alpej ægere, der i Besættelsestiden forud for Afstemningen havde staaet i høj Yndest hos de Danske - bl. a. paa Grund af deres klingende Marcher i hastigt Tempo - at de danske Soldater skulde konkurrere. Hertil kom, at visse tyske Afdelinger hen imod Krigens Slutning havde været ret stærkt demoraliserede, især Flyvertropperne ved Zeppelinhallen ved Tønder. Paa denne Baggrund maatte Sønderjydsk Kommando, der bestod af udvalgte, vel paaklædte og udrustede, godt forplejede Folk, fremkalde Respekt, ikke mindst fordi Kommandoets Befalingsmænd lagde megen Vægt paa Disciplin, omend ikke paa Kadaverdisciplin. Den danske Soldat gjorde sikkert ogsaa et godt Indtryk paa den tyske Del af Befolkningen; dog var det vanskeligt at blive klog herpaa, fordi den store Respekt, som Tyskerne fra gammel Tid nærede for Officererne, ofte overførtes paa de danske Officerer og, i hvert Fald i den første Tid, skabte Tilbageholdenhed.

Selv om Overgangen fra den tyske Soldat til den danske skete gradvis over Revolutionssoldater og de ikke særlig stramme, men vævre franske Alpejægere, maatte det dog falde i Øjnene, at det danske Militær ikke stillede unødige Fordringer til Form og Stramhed. Man forstod instinktivt, at Soldaten ikke søgte Kampen for Kampens egen Skyld, men næsten vilde gøre Undskyldning, hvis han blev nødt til at gribe til Vaabnet („Do ku ha bløwen fræ mæ!“ siger Blichers Soldat til den faldne Kosak). I de første Aar hørtes undertiden Bemærkninger som denne: „De danske Soldater kan ikke holde Græsset borte

En 98 Aar gammel Veteran fra 1848 ved Modtagelsen af Soldaterne i Haderslev.

Foto tilhører Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

paa Kasernepladsen. Mon de nogensinde faar Stroppeture? Da vi var Soldater, kunde vi for den mindste Forseelse blive udsat for at skulle vaske alle Kasernens Trapper med en Tandbørste!“ Endelig kunde det nok hælde, at man baade fra sønderjysk og fra tysk Side kritiserede et marcherende Kompagnis Holdning og Retning.

Ved en bestemt Lejlighed lærte mange Sønderjyder imidlertid den danske Hær og dens „5 Maaneders Soldater“ nærmere at kende. De tidligere tyske Soldater skulde, indtil de fyldte 32 Aar, indrulleres i den danske Hær, men maatte dog kun indkaldes under en Krig. I den Anledning blev Sønderjydsk Landstorm, bestaaende af fire Reservebatailloner, oprettet. Kun Bataillonscheferne med Adjutanter samt en Løj mant og Sergent ved hvert Kompagni var uddannet i Danmark, hvorimod næsten alle Kompagnichefer og de øvrige Befalingsmænd blev hentet blandt de sønderjyske Reservister. Da disse jo ikke nærmere kendte danske Reglementer, Vaaben, Synspunkter for Disciplinens Opretholdelse m. m., blev der afholdt et frivilligt Kursus med Officerer og Underofficerer, danske som tyske.

Nu var det jo ikke mange dansksindede, der havde været Officerer i Krigen. De enkelte, der var, blev Kompagnichefer, Resten af Landstormens Officerer toges mellem Folk, der i tysk Tid havde gjort Tjeneste som Feldwebler o. l., mest Gaardejere og Mænd, der i deres civile Virksomhed var vant til at have med mange Mennesker at gøre; de paagældende fik udleveret Meniguniform, men med Løjtnantsdistinktioner, hvad de øjensynlig satte megen Pris paa.

Det var kun et kort Kursus, men der blev arbejdet med Interesse. Man overværede Uddannelsen paa Eksercerpladsen og i Terrænet, studerede Vaabnene, gennemgik Depotterne o.s.v. Særlig Rekylgeværet aftvang Respekt, og man blev klar over, at den danske værnepligtiges Intelligensstandpunkt var af en saadan Kvalitet og Mandskabet saa ensartet, at det med en betydelig kortere Uddannelsestid end andetsteds kunde bibringes de nødvendige Færdigheder.

Dette Syn paa det danske Militær blev spredt i vide Kredse, men Smaakritiken var iøvrigt længe forinden forstummet over for den Kendsgerning, at den sønderjyske Befolkning straks vedkendte sig den danske Soldat med hans gode og vel ogsaa mindre gode Egenskaber. Han kom jo ikke som en fremmed, men føltes som et Tværsnit af hele det danske Folk, deres eget Folk. Man forstod meget vel den jævne, mere folkeligt prægede Uddannelse, den stilfærdige Tone mellem Befalingsmænd og Menige, der jo stort set var af samme Oprindelse og Type.

Den nære Tilknytning til den danske Befolkning, som Sønderjydsk Kommandos Befalingsmænd og Mandskab havde opnaaet gennem det første Aars Samliv, fik sit særlige Udtryk ved, at en Kreds af Borgere i Tønder den 5. Maj 1921 overrakte II. Bataillon og Eskadronen Sølvringe med Byens Vaaben til Anbringelse paa Bataillonsfanen og Eskadronestandarten. Ved Højtideligheden paa Byens Torv, hvor Styrken stod opmarcheret, og en stor Skare af Byens Befolkning var samlet, udtalte Bankdirektør R. P. Rossen bl. a., at Ringene skulde være et Udtryk for Glæden over den Tryghed, man følte ved at se et ordnet Værn af Folkets egne Sønner. Byens danske Blad skrev ved samme Lejlighed, at Soldaterne i det forløbne Aar ved deres jævne og rolige Færd blandt Sønderjyderne havde vundet mere for Danmark, end alle Tysklands Soldater og Gendarmere vandt for Erobrerstaten i hele Udlændighedstiden. - Ogsaa I. Bataillon i Sønderborg fik af Byens og Omegnens danske Befolkning en Sølvring til Bataillonsfanen, der ved Sønderjydsk Kommandos Ophævelse blev afleveret til Tøjhuset i København, men siden efter Befolkningens Ønske ophængt paa Sønderborg Museum over et Billede af General Moltke, som Sønderjyder lod male ved hans Afgang fra Landsdelen i 1929. Ved den anden Verdenskrigs Udbrud blev Fanen paany sendt til Tøjhuset, hvor den nu opbevares; her beror ogsaa Fanen og Eskadronestandarten fra Tønder.

Hvad særlig angaar den danske Officer, vandt han Sympati allerede derved, at han ikke som Kejsertidens højere Befalingsmænd, for hvem Mennesket ofte først begyndte ved Officeren, holdt sig for sig selv, men tværtimod hyppigt søgte Samvær med Borger og Bonde. Den danske Officer kom vel endda til at staa Sønderjyderne nærmere end de fleste andre Embedsmænd. Han færdedes med sine Soldater meget ude i Befolkningen og havde i de første Aar Tid dertil, fordi Sønderjysk Kommando jo ikke bestod af Rekruter, som skulde uddannes, men af genindkaldt Mandskab. Med Administrationen i den vanskelige Overgangstid havde Militæret jo intet at gøre, og i Tillid til, at Officererne derfor kunde se objektivt paa Sagerne, kom Folk ofte til dem med deres mulige Sorger og Bekymringer. Der opstod derved et Fortrolighedsforhold. For ældre danske Officerer, der paa Grund af politiske Omstændigheder, det afvigende Syn paa Forsvarets Nytte, maaske havde haft ubehagelige Oplevelser i det gamle Land, var det en Fryd at have sin Gerning i Sønderjylland, hvor man overalt blev mødt med Venlighed, af gamle som af unge.

En Del af Forklaringen paa det udmærkede Forhold, der hurtigt opstod mellem Hæren og Befolkningen, maa søges deri, at Sønderjyderne i Udlændighedstiden sjældent saa deres egne som Soldater i Garnisonsbyerne, i hvert Fald ikke i Fredstid, men kun Folk fra den øvrige Del af Riget. I Danmark uddannedes og mobiliseredes Mandskabet i Reglen i dets Hjemegn, hvilket i Krig som Fred har forskellige, let iøjnefaldende Fordele. Det var ogsaa Hovedreglen i Tyskland, Undtagelsen gjaldt Grænsebefolkninger, som havde Nationalitet tilfælles med en Nabostat. Fra saadanne Egne fjernede man de værnepligtige og satte Mandskab andetstedsfra i Stedet. De danske Sønderjyder blev fordelt f. Eks. til Østprøjsen, Elsass-Lothringen og Berlin, medens Prøjsere, Polakker, Sachsere, Bajere eller Rhinlændere laa ved de sønderjyske Garnisoner. Disse tyske Soldater var af en anden Mentalitet end Nordslesvigs egne Indbyggere, der var intet Fællesskab i Sind og Kundskaber, i Sprog og Væremåde. Helt anderledes da de danske Soldater kom, de følte som Landets Børn og blev modtaget som saadanne.

I 1923 ophævedes det tidsbestemte Sønderjysk Kommando, idet General Moltke samtidig udnævntes til Chef for 1. Jydske Division med Bolig i Sønderborg, og den endelige Garnisonsordning traadte i Kraft. Efter 60 Aars Forløb indkaldtes nu atter Rekruter til danske Afdelinger i Nordslesvig. Skønt det nok havde været sundt, om unge værnepligtige Sønderjyder havde lært andre Egne af Danmark at kende, opretholdt man dog - i bevidst Modsætning til Fortiden - det danske Garniseringsprincip, og Rekruterne blev derfor udskrevet fra og indkaldt til Afdelinger i de sønderjyske Landsdele og de tilgrænsende Egne af Nørrejylland.

Nordslesvigeren havde været højt anset som tysk Soldat. I Skyttegravene havde han haft aandelig Ballast til at udholde de haardeste Nervepaavirkninger ; han forstod at be-

skæftige Tanken paa sund og afledende Vis. Ogsaa i dansk Tjeneste viste han sig som en førsteklases Soldat, tro, nøjsom og udholdende. Befalingsmændene saa snart, at de kunde faa det fortrinlige ud af saadanne Rekruter, naar de havde Greb derpaa. Den forudgaaende Krigstid havde dog sat sine Mærker. I de første Aar var der adskillige Soldater, som var stærkt præget af Halvsulten og det tunge Arbejde, de som Drengene havde maattet udføre under Krigen i Mændenes Fravær fra Hjemegnen; de var spinkle og gav let op over for Anstrengelser. Endnu tristere var det, at ogsaa Sindsligevægten kunde mangle. En tysksindet Soldat fra Tønder vilde en Dag skyde sin Delingsfører paa Skydebanerne ved Sønderborg. Han blev uskadeliggjort og ført hjem paa Kasernen, hvor han fremstilledes for Oberstløjtnanten, der spurgte ham, om han altid var saa hidsig. „Ja, aber denn skulde Hr. Oberstløjtnanten se min Far, naar han bliver gal!“ svarede han. Soldaten blev naturligvis kasseret i Stilhed. - Manglen paa Danskundervisning i Skolen gjorde, at nogle af de værnepligtige havde svært ved at læse de militære Lærebøger med deres stedvis baade kortfattede og knudrede Sprog. De forskellige Hæmninger svandt, som venteligt var, med Aarene, hvorefter de sønderjyske Afdelinger regnedes blandt Hærens bedste og mest udholdende. Det bør tilføjes, at ogsaa de tysksindede Soldater var raske i Tjenesten og dengang loyale, selv om de havde nogen Tilbøjelighed til at holde sig for sig selv.

Efter tysk Lov havde Hæren ikke Ret til at holde Øvelser paa eller betræde anden Mands Jord. Al Uddannelse, bortset fra Efteraarsmanøvrene, foregik i Tyskland paa Øvelsespladserne, som dér ogsaa var meget store. Den danske Hær derimod har under visse Betingelser Lov til at færdes paa Markerne, hvilket betyder meget for Uddannelsen i Terrænet. Som Forholdene efter 1864 havde udviklet sig for den sønderjyske Befolkning, var denne blevet opdraget til og tvunget til at staa paa sin Ret, og da Soldaters Færdsel over Markerne let vilde blive følt som et Overgreb, paabød Oberst Moltke i sin før omtalte Tjenestevejledning den største Hensyntagen paa dette Punkt. Ved Felttjenesteøvelser blev i de første Aar Tilladelse fra Landmændene indhentet i hvert enkelt Tilfælde. Skete der trods alt en Markskade, blev der straks forhandlet om Erstatning, som ofte afgjordes paa Stedet. Var det en Hjemmetysker, det var gaaet ud over, fejlede det ikke, at han, naar Samtalen var i Gang i Dagligstuen, udtrykte sin Forbavselse over, at en Kaptajn eller maaske endog en Oberstløjtnant sad og talte med en simpel Bondemand! - De særlige Forhold bevirkede iøvrigt, at der Syd for Kongeaaen ikke afholdtes større Manøvrer før i 1935.

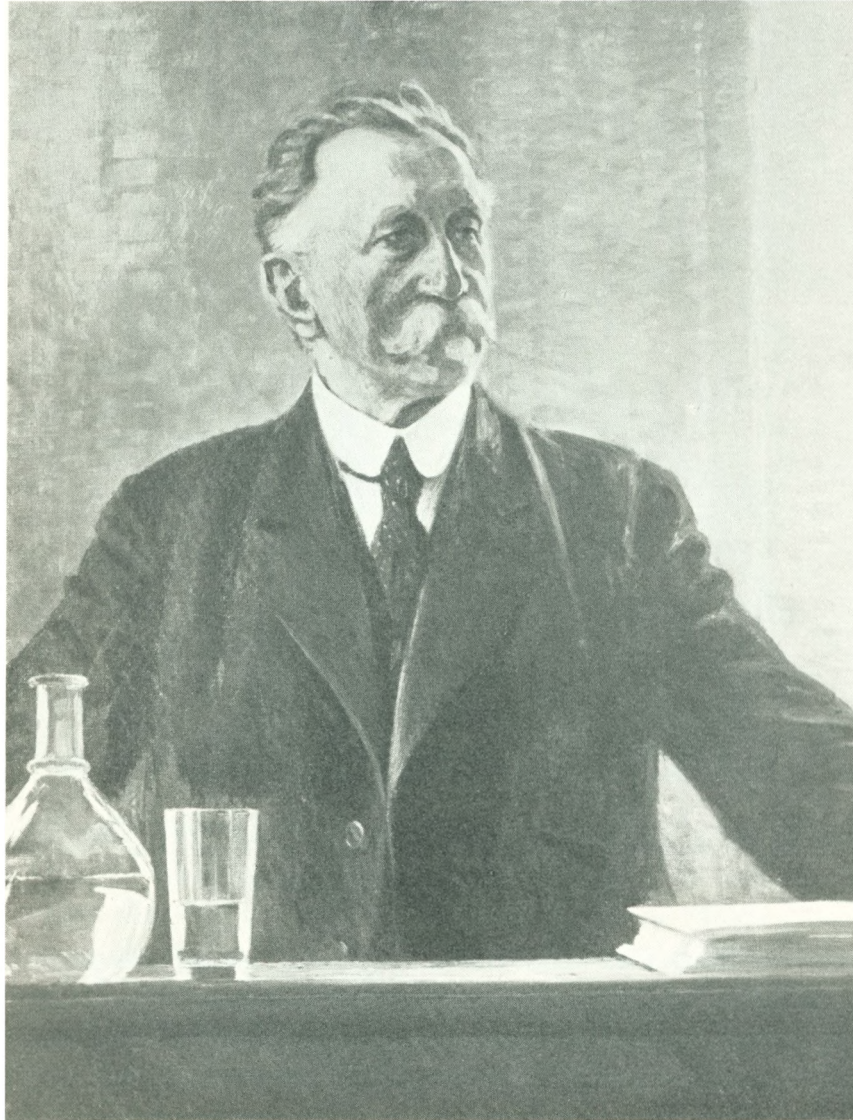
Deri, at Genforeningsprocessen for den danske Soldats Vedkommende forløb saa let, havde ogsaa General Moltke sin Andel. Valget af ham til Chef for Sønderjydske Kommando var utvivlsomt et af de lykkeligste, Regeringen traf, da de højere Embedsposter skulde besættes i Sønderjylland i 1920.1 Krigsministeriet havde man oprindeligt været i Tvivl om, hvorvidt hans altid velafbalancerede, ogsaa altid forstaaende og medfølede, men ikke

Sønderjydsk Kommandos Chef, daværende Oberst C. C. F. Moltke, kysser efter Landgangen fra „Olfert Fischer“ en lille hvidklædt Pige, der har overrakt ham Blomster. I Forgrunden til venstre Veteranen Hans Thomsen, Sundsmark.

Foto tilhører Generalmajor C. C. F. Moltke.

meget umiddelbare Væsen vilde tillade ham Inspirationer i særligt bevægede Stunder. Dog, da hans første Handling paa Sønderjyllands Jord, efter Landgangen fra „Olfert Fischer“, var at kysse en af de hvidklædte Smaapiger, der rakte ham Blomster - en Datter af Redaktør Andreas Grau - erkendte man i København, at Obersten, som han dengang var, alligevel havde faaet den Gave at kunne lade sig inspirere af sine Følelser. Ikke blot Moltkes fremragende Evner som Administrator, men ogsaa hans hensynfulde og imødekommende Karakter kom Befolkningen, Sønderjydsk Kommando og de ca. 10.000 Mand, der - skiftende i Hold hveranden Maaned - gjorde Tjeneste ved Kommandoet, til gode. Oberst, senere altsaa Generalmajor Moltke var et Pligtmenneske som faa. Han var stærkt præget af, at han tilhørte en Slægt, hvis Tanker og hele Tilværelse i Generation efter Generation havde drejet sig om pligtopfyldende at passe det dem af Kongen betroede Embede, oftest under nøjsomme Kaar.

*H. P. Hansen, Nørremølle, Nordslesvigs sidste Rigsdagsmand før Genforeningen.
Maleri af N. V. Dorph paa Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg.*

General Moltke fulgte med særlig Opmærksomhed Landsdelens Veteraner. Han lod opstille en Liste over de endnu levende og drøftede deres Forhold med Amtmændene eller Egnens Befolkning. Han gav personlig Møde eller lod Kommandoet repræsentere ved enhver Veteranbegravelse ; fra Hæren var der altid en Krans med rød-hvide Baand, og Generalen selv eller en Stedfortræder deltog i det efterfølgende Kaffebord. Skulde en Veteran have Dannebrogsmændenes Hæderstegn, blev det overrakt ved militær Udkommando. Efter at Funktionen var overgaaet til de civile Myndigheder, stillede Moltke dog ofte personlig ved disse Lejligheder. Paa hans Initiativ ydede Soldaterne Befolkningen Bistand ved Rejsning af Genforeningsstene og Mindestene for de faldne. General Moltke suppleredes i Sønderborg fortrinligt af Oberstløjtnant, senere Oberst P. C. Pedersen, Chefen for Kommandoets I. Bataillon, der, selv af Bondeæt, snart blev meget afholdt. Spøgefuldt sagdes, at Moltke altid var til Stede paa rette Sted og i rette Tid, og at et festligt Bæger aldrig blev svunget med den rette Fynd paa Als og i Sundeved, naar „P. C.“ ikke var med.

General Moltkes Forstaaelse af Danskhedens Sag gav sig Udslag ved, at han i 1927 gav Stødet til Dannelsen af en Sammenslutning af forskelligartede danske Foreninger i Sønderborg og Omegn i et Danske Samfund, der skulde vaage over, at danske Interesser blev varetaget paa betryggende Maade overalt, hvor Tyskheden søgte at genvinde Ledelsen. For dette Samfund var Oberst P. C. Pedersen Formand i en Aarrække. Betydningen af en saadan Sammenslutning blev efterhaanden almindelig erkendt, hvilket siden førte til Oprettelse af tilsvarende danske Sammenslutninger Landsdelen over.

De hjertelige Følelser, Sønderjyderne gav Udtryk for ved Gensynet med den danske Soldat, efterfulgtes af en nøje Sammenknytning mellem By- og Landbefolkningen og Kommandoets Afdelinger, deres Befalingsmænd og Mandskab. Det faldt ganske naturligt, at Midler som de i den forannævnte Vejledning angaaende Tjenesten i Sønderjylland anbefalede blev taget i Brug. Ikke blot det første Hold af Værnepligtige og Befalingsmænd, men ogsaa de afløsende Hold følte sig straks som hjemme, enten de mødtes med Sønderjyderne som Gæster i Hjemmene eller ved Sammenkomster foranstaltede af Befolkningen eller af Afdelingerne, under militære Øvelser eller ved Sportsstævner. Dette Forhold forandredes ikke, da Sønderjydsk Kommando blev opløst i 1923 og faste Garnisoner lagt i Sønderborg, Haderslev og Tønder, senere ogsaa paa Søgaard.

I Tidens Løb voksede Hær og Befolkning sig da helt sammen, men Skæret fra Maj 1920 vedblev at hvile over Soldaterne og deres Befalingsmænd. Hvad „Jomfru Fanny“ i sine Spaadomme, der i Udlændighedstiden havde været en Kraftkilde, hvoraf meget Haab var øst, havde forudsagt om de danske Soldaters Indtog, gik i 1920 saa godt som i Opfyldelse. Aldrig glemtes Synet af Hæren, som den vandrede blomstersmykket op mod Dybbøl ad den samme Vej, hvorfra de danske Soldater i 1864 var kommet tilbage med Nederlag.

Paa Tiaarsdagen for Troppernes Ankomst, den 5. Maj 1930, skrev „Dybbøl-Posten“ :
„Den 5. Maj fik alle Kilder i danske Nordslesvigeres Sind til at springe, saa Vældet
„aldrig tilstoppes mere fra denne Dag.“ — „Det skal siges i Dag til Ros for de Mænd,
„som førte de Afdelinger, der kom hertil, at man aldrig hernede i de ti Aar har faaet Lejligh-
hed til at føle Militæret som en Kaste, som noget, der isolerede sig, men altid har haft
„Indtrykket af, som det er og bør være, at Hæren bestaar af Folkets Sønner.“

Soldaten blev i Sønderjylland saa lidt som i det øvrige Land udstyret med den Helte-
glorie, der kendes andre Steder, men i Hæren saa Sønderjyderne et Udtryk for det danske
Folks Vilje til Livet. Soldaten stod som en god og solid Repræsentant for hele Befolkningen,
og uden at man i nogen Maade dannede sig straalende eller overdrevne Forestillinger om
ham, saa man med Tillid hen til den danske Soldat som den, der ud fra de Forudsætninger,
der gaves ham, vilde yde sit bedste i en Skæbnestund. - Det gjorde han.

Flaget hejses paa Dybbøl.

Maleri af P. Mønsted; tilhører afdelingschef H. V. Klitgaard.

KONG CHRISTIAN X OG GENFORENINGEN

DET BEDSTE GENFORENINGSARBEJDE er udført af Kong Christian X; det vil alle kyndige erkende. At det forholder sig saaledes, har vel først og fremmest sin Aarsag i, at ved Genforeningen kunde Kongemagtens almindelige repræsentative Idé komme til fuld Udfoldelse. Hertil føjede sig imidlertid visse historisk betingede Omstændigheder, nemlig Sønderjydernes særlige Syn paa den danske Kongemagt og det regerende Kongehus' særlige Forhold til Sønderjylland. Endelig havde Christian X, den tredje Konge af den glücksborgske Linje, i sin Personlighed bestemte Træk, der gjorde ham i høj Grad egnet til ligesom at fuldbyrde Historien. Paa den givne Baggrund blev da hans Optræden i Nordslesvig i selve Genforeningstiden og siden hans aarlige Færden i Landsdelen indtil 1940 af en dybtgaaende folkelig og statsstyrkende Virkning.

Den følgende Fremstilling af Kong Christian X's Forhold til Genforeningen vil især samle sig om de historiske, psykologiske og personlige Faktoreres Sammenspil. Der vil blive tilstræbt Ædruelighed saavel ved Hændelsernes Beskrivelse som ved deres Tydning, men det maa stadig holdes for Øje, at det hele Billede netop vilde blive usandt, om ikke de særlige sønderjyske Forudsætninger overalt holdtes i Agt. Selve Begivenhedsforløbet i Genforeningssommeren 1920, ofte skildret i Skrift og Tale, regnes for bekendt. Indledningsvis hidsættes dog et Øjensvidnes, Sønderjyden Morten Kamphøveners Beretning om Stunden efter, at Kong Christian X den 10. Juli Kl. 9,20 med blottet Hoved gennem Æresporten ved Frederikshøj Toldsted var redet over den nu slettede Grænse paa den hvide Hest, saaledes som Sagnet krævede:

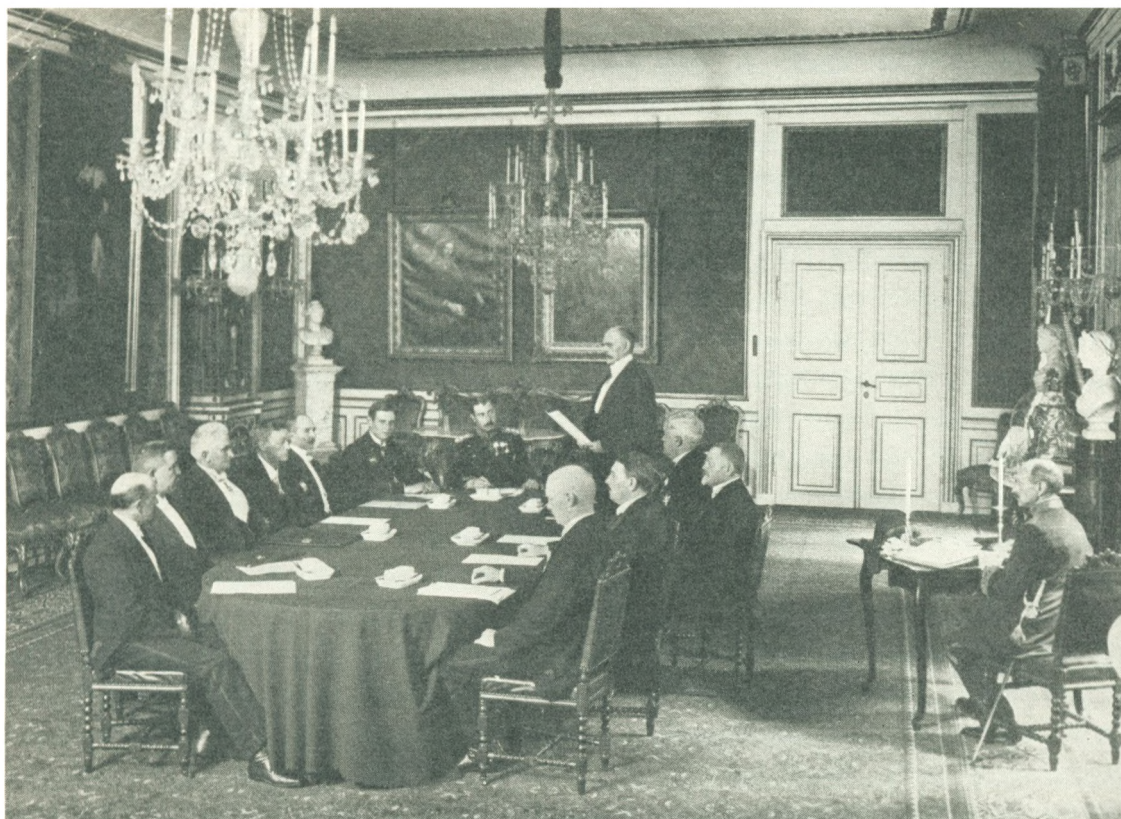
„Foran ham bølgede en Folkemasse, der talte Tusinder og atter Tusinder. En Skov af „smaa Flag og store Flag, Ansigterne var vendt mod Kongen, lysende af Begejstring og „samtidig taarevædede . . . Det ædle hvide Dyr, der bar Kongen, løftede sit smukke Hoved. Kongen greb i Tøjlerne og drejede Hesten til højre over mod den lille granklædte „Talerstol, hvorfra en sønderjysk Bonde, Gaardejer P. J. Refshauge, skulde byde ham velkommen . . . Hurraraabene lød som et Bølgebrus, der kom langt ude fra Markerne - fra „Folkehavet. Da brast Danmarks mandige Konge i Graad. . . Og Tusinder græd med ham. „Der var blevet saa stille, saa man over Refshauges stilfærdige Røst kunde høre Fuglenes „Sang i Luften. Men saa flængedes Stilheden af de nifoldige Hurraraab . . . Kongen beherskede sin Bevægelse, og med stærk og fuldtonende Røst tilraabte han Sønderjyderne et „Velkommen hjem!“

Kong Christian X's Indtog i Haderslev et Par Timer senere er skildret af Redaktør, senere Folketingsmand A. Svensson i hans daværende Blad „Danskeren“ i en Artikel med Overskriften „Den store Dag“. Her et Citat:

„Haderslev By laa badet i Sol, i Flag og Grønt, da Vor Frue Kirkes Klokker ved Middagstid begyndte at ringe til Indtoget. Fest og Forventning laa over alt og alle. Spændt „spejdede de mange Tusinde Mennesker, der fyldte Gaderne, mod Nord, hvorfra Kongen „skulde komme. Længe forgæves. Men pludselig høres der Hurraraab fra Bakken ved Byens „Nørremark. De ruller som en Bølge ned mod Pladsen, hvor Byraadet har taget Opstilling, „og Borgmesteren venter for at byde velkommen. Saa ses Kongens ranke Skikkelse højt „til Hest i den enkle, graa Feltuniform, hilsende til alle Sider. Fanerne duver for en svag „Sommervind, det regner med Blomster over Kongen og over Dronningens Vogn, og „ustandseligt skyller Hurraraabene op imod dem. Det er, som om det tonende Brus fra „Folkehavet aldrig skulde lægge sig til Hvile igen. Thi instinktivt føler den talløse Menne- „skemængde, at dette er det store Øjeblik, som det gælder om at holde fast. Dette er Dagen. „Dette er Udløsning for Menneskealdres lønlige Haab og Længsel. Det er Hjertets fryde- „fulde Oplevelse af Genforeningen i en stor og samlet Sum.“

Mærkeligt nok har just en principfast Republikaner, Raymond Poincaré, Frankrigs Præsident 1913-20, gjort meget kloge Betragtninger over Kongemagtens repræsentative Idé, den Idé, som hin Formiddag, da Christian X red over den gamle Grænse, fandt sin maaske enestaaende Bekræftelse. Republikanernes Filosofi var dengang seks Aar gammel, og den var knyttet netop til Christian X, forsaavidt som Poincaré faldt i disse Tanker, da han den 16. Maj 1914 i sin Egenskab af Frankrigs Præsident kørte til Banegaarden i Boulogneskoven for at afhente det unge danske Kongepar, der for første Gang officielt besøgte Paris. Paa Vejen derud filosoferede Præsidenten over den konstitutionelle Konges, det uansvarlige Statsoverhovedes utaknemlige Opgave. En saadan Konge var jo, skrev Poincaré, da han senere redegjorde for sine Tanker, undergivet Folkevilljens skiftende Stemninger, men . . . „men han har da i al Fald i usikre Tider en Støtte i den upersonlige og varige Prestige, der er forbundet med selve Dynastiets Begreb. I de monarkiske Lande kan Kongen utvivlsomt endnu staa for sit Folk som Fædrelandets rene Billede“. Det kan, fortsætter den tro Republikaner, Revolutionens Søn, sin Tankegang, en valgt Præsident ikke, thi han er kun en Politiker, der er traadt ud af Rækkerne i Gaar og vender tilbage til dem i Morgen, og som selv under Udøvelsen af sit høje Embede bevarer baade Tilhængere og Modstandere.

Havde Raymond Poincaré været til Stede, da Kong Christian den 10. Juli 1920 red over den slettede Grænse ved Frederikshøj, vilde han have fundet sin Opfattelse af Dynastiets Begreb dybt bekræftet. Den høje Rytter, som alle Ansigter var vendt imod, nedstammede gennem Hertug Hans den Yngre af Sønderborg (1545-1622), den glücksborgske Linjes

Statsraadet paa Amalienborg den 9.Juli 1920, hvor Kong Christian X underskrev Traktaten mellem Danmark og de Allierede og de af Rigsdagen vedtagne Love om Indlemmelsen af de sønderjyske Landsdele.

Fra venstre: Tyge Rothe, Svenning Rytter, Jacob Appel, Klaus Berntsen, Harald Scavenius, Kronprins Frederik, Kong Christian X, Niels Neergaard, J. C. Christensen, Sigurd Berg, M. N. Slebsager, Th. Madsen-Mygdal og Fr. V. Petersen (Statsraadssekretær).

Foto tilhører Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

Stamfader, Mand af Mand fra Christian III ; paa Kvindesiden nedstammede han fra Frederik V, en Konge af Frederik III's regerende Mandslinje, hvis sidste Skud var Frederik VII, hvorefter i 1863 Glücksborgerne, en Sidegren af det oldenborgske Kongehus, besteg Danmarks Trone. Kong Christian var den nulevende Repræsentant for Dynastiet, og i Mødet med ham saa de Sønderjyder, som nu skulde genforenes med Moderlandet, et Møde med selve Danmark, med „Fædrelandets rene Billede“, ikke med Dele af Folket eller med de politiske Partiers Førere, thi han var paa Forhaand Udtryk for „den upersonlige og varige Prestige“, som Poincaré fandt forbundet med Dynastiets Begreb. Lensgreve O. D. Schack har klart sagt, at kun Kongen kunde komme i Danmarks Navn.

Naar Borgmester, Dr. Ernst Kaper, hvis Fader var født i Lindholm Syd for Tønder, og som altid var levende optaget af Grænselandets Forhold, har udtalt, at Nøglen til den sønderjyske Befolknings traditionsrige Hjerter havde alene Kongen i sin Haand, da er Kongemagtens almindelige repræsentative Idé ikke mere en tilstrækkelig Forklaring ; Kaper indtager her tillige Sønderjydernes særlige Forhold til det danske Kongehus. - Den sønderjyske Danskhed har altid haft et stærkt Islæt af Kongetroskab, som Følge af den historiske Udvikling. Fra gammel Tid var Kronen den jævne, danske Befolknings Værner, modsat de fleste lokale Hertuger. Og jo mere tyskpræget Embedsstanden blev i Tidens Løb, des mere fortrøstede den menige Mand sig til, at Kongen, han var over alle. Paa dette Punkt slog de franske Revolutioners Frihedsideer aldrig igennem i Slesvig; her holdt en absolutistisk Opfattelse af Kongemagten sig langt op i det 19. Aarhundrede: „Æ Kong skal sjel vær Severin !“ (Kongen skal være Suveræn, d.v.s. Enehersker), mente den forstandige, skeptiske Bonde. Endnu saa sent som i 1925, i de første „Bevægelser“s Tid, drog Lederen af „Bondens Selvstyre“, Friseren Cornelius Petersen, Vester Anflod ved Møgeltønder, med sine Mænd til Kongen i København, til Slesvigs Hertug, for at forelægge ham deres Sag. I Adskillelsens Aar vedblev mange Sønderjyder i Virkeligheden at betragte Kongen som Monarken, ikke som en konstitutionel Konge, hvis Handlefrihed var begrænset ved en Forfatning, der tilmed aldrig havde gjaldt i Sønderjylland. Det er meget sandsynligt, at Forfatningskampens juridiske Teoretiker, Professor Henning Matzen, der var en Husmands-søn fra Satrup Sogn i Angel, født 1840, maa forstås just som en kongeligsindet Slesviger. Matzen satte jo det monarkiske Princip over det parlamentariske, helt ud til den sidste Konsekvens, Provisoriet, og hans Fødestavns dybe Respekt for Kongemagten har utvivlsomt stærkt medvirket hertil.

Før den nationale Vækkelse i 1830-erne og 1840-erne var det Troskabsfølelsen over for den danske Konge, der sammen med Danskhedens naturlige Førstefødselsret i Hertugdømmet bandt Slesvigs loyale Indbyggere til Riget. Hengivenheden blev forstærket ved Nationalfølelsens Vækst og under Trearskrigens lyse Stemning, hvis Midtpunkt jo var Frederik VII's folkekære Skikkelse, og den svækkedes ikke i 1864 eller af, hvad der fulgte efter. Tværtimod! Det unge gliicksborgske Kongehus' stigende Anseelse i det 19. Aarhundredes sidste Aartier, bl. a. ved de vidtstrakte Familieforbindelser med indflydelsesrige Fyrster, blev opfattet som et moralsk Rygstød af Betydning under Nationalitetskampen, der jo i sig selv maatte sætte de ogsaa paa Afstand synlige *Symboler*, altsaa Konge og Flag, højt. Netop fordi det rødhvide Flag i to Generationer var en Del af Sønderjydernes Længsel, følte Flagets Hejsning i Genforeningssommeren som Udtryk for en Livsdrøms Opfyldelse. For Verden var i Tiden 1864-1918 „den tyske Kejser“ Sønderjydernes Overhoved, men i Hjerterne herskede den danske Konge, „vor Konge“.

Den særlige Udvikling i Sønderjylland gjorde altsaa, at mange dér satte Kongen lig Danmark, omtrent i den Forstand, hvori Poincaré taler om „Fædrelandets rene Billede“. Det mærkedes meget stærkt i 1920. Det var Danmark i Kongens Person, der tog Landsdelen i Besiddelse. Kun han alene kunde, som en fremtrædende Mand i Genforeningsslægtledet har udtalt, forvise Sønderjyderne om, at det, trods Folkeafstemningen, ikke var et Drømmehaab, men dagklar Virkelighed, at de nu skulde hjem til Danmark. Derfor blev Kong Christians Ridt paa den hvide Hest over den Grænse, der i 56 Aar havde skilt Danske fra Danske, og hans og Regeringens Møde med Repræsentanter for det genvundne Lands Befolkning paa Dybbøl den 11. Juli Højdepunkterne i Genforeningsglæden. Fordi Danmark fremstod i Kongens Person, blev Lensgreve O.D. Schacks Tale til ham paa Dybbøl Genforeningens højtideligste Øjeblik, og derfor følte Sønderjyderne sig frem i Tiden forpligtet af Talerens Løfte: „Vi skal være Dig gode og trofaste Sønner og Døtre, Danmark, det lover vi Dig i Dag - det giver vi Dig Haandslag paa, Kong Christian! Ja, om Kongen samler vi os i denne Stund...“ Og endelig: Fordi Kongen symboliserede Danmark, føltes det, da han Dagen efter Dybbølfesten ved Krusaa mødtes med de danske Flensborgere, med fuld Styrke, hvad Genforeningen *ikke* bragte.

Kong Christian X var Genforeningens Hovedskikkelse, men bag Kongemagten stod andre Kræfter. Efter det første Folketingsvalg, hvori Sønderjylland deltog, Valget den 21. September 1920, gav Kongeparret den 5. Oktober i Anledning af de nordslesvigske Rigsdagsmænds Ankomst til Hovedstaden et Aftenselskab paa Amalienborg. Her holdt Anders Lebeck, valgt i Aabenraakredsen, en Tale, hvori han sagde, at mere end noget andet havde Kongeslægten og det danske Modersmaal bidraget til, at Genforeningen med Danmark blev mulig. I dette „og Modersmaalet“ ligger jo allerede en Begrænsning af den, fortsat meget store, Betydning, der i denne Sammenhæng kan tillægges Loyalitetsfølelsen over for det danske Kongehus og Slesvigs Hertug. Jævnside med det fælles Sprog maa ogsaa nævnes den bevidste, fra omkring 1888 dygtigt organiserede Kamp for Danskhedens Opretholdelse og Fremme, som især i de sidste Par Aartier før 1920 havde givet beundringsværdige Resultater. Skønt altsaa flere stærke Kræfter, endda bortset fra den helt nødvendige Forudsætning: Tysklands Nederlag i Krigen 1914-18, havde baaret frem til Genforeningen, maatte det i Juli 1920 forekomme mange, at det højt hævede Samlingsmærke, den danske Kongemagt, ikke blot var den ypperste af disse Kræfter, men at den næsten havde været den eneste genforeningsfremmende Faktor. Forfatteren Henning Kehler, der paa et stort Hovedstadsblads Vegne gjorde den første Kongerejse med, mente siden at kunne fastslaa, at Genforeningen, som for Danmark, d.v.s. det gamle Kongerige, var Mødet med en Datter dybt begrædt, der var vendt frelst tilbage, ikke i tilsvarende Grad for Sønderjyderne var Gensynet med en elsket Moder. Nej, over Æresportene stod overalt kun Indskrifter til

Kongen, kortest „Hil dig vor Konge!“ Dybbølfeften forekom Henning Kehler at være en Kongekaaring ; Christian X hyldedes i de minderige Dybbøl Skanser som Feudalitetens Repræsentant, og i Grev O. D. Schack-Schackenborgs Tale til ham hørte han en Klang af Lensmandens Tale til Lensherren.

Det er, som vi allerede har set, rigtigt, at flere Forhold gjorde, at Danmarks Konge maatte staa i et særligt Lys i det Sønderjylland, hvis Genforening med Moderlandet han i Juli 1920 officielt beseglede. Syd for Kongeaaen var Kong Christian ikke bare „Landets højeste Embedsmand“, nej, han var Arveherren, Traditionens Bærer, Rigets Konge og Slesvigs Hertug. Derfor fik Dybbølfeften, officiel som den tilmed var, meget rigtigt et fremtrædende Præg af Kongekaaring. Heraf kan dog ikke drages saa vidtgaaende Slutninger, som Kehler og andre tilrejsende Iagttagere har ment at kunne gøre. De overser nemlig, at saa nødvendig, ogsaa folkeligt, Handlingen i Dybbøl Skanser den 11. Juli var, fordi alene Kongen kunde stadfæste og fuldbyrde Genforeningen, saa følte dog den forudgaaende 10. Februar, Dagen for den uforglemmelige Folkeafstemning, af de allerfleste som den virkelige Genforeningsdag. Og da var jo, ogsaa paa Afstemningsplakaterne, Bekendelsen til *Danmark*, Folk og Land, kommet rigt til Udtryk: „Nu kalder Danmark paa sine Børn, Farvel for evigt, du tyske Ørn“, eller „Danmark er et lidet Land, strakt fra Nord til Sønder, har dog Brød til alle Mand, Købstadfolk som Bønder“ - og selve Vælgerforeningens Valgopraab, skrevet af Grev Schack, sluttede med et: „Vi vil hjem, hjem til Danmark!“

Det er altsaa ufuldstændigt og ensidigt at fremstille Genforeningsfestlighederne som især en Kongekaaring eller at underkende de Kræfter, som jævnsides med Loyalitetsfølelsen over for den danske Kongemagt havde ført frem til 1920. Selv om hver af de bærende Kræfter faar sit, bliver der endda nok til Monarkiet. Trofastheden mod og Hengivenheden for den danske Konge havde naaet længere ud og ned, end noget andet kunde naa. Overordentlig Betydning for Danskheden fik denne Loyalitetsfølelse gennem den slesvigske Smaakaarsmand, der sjælden havde Raad til f.Eks. ved Skoleophold Nord for Grænsen at træde i Forhold til nyere dansk Kultur. Han holdt sig da ikke mindst til den danske Konge. Hvor Kongen var, der var ogsaa han. Men tillige den Sønderjyde, som vel i Aartierne før 1920 havde det videste Udsyn, H. P. Hanssen, Nørremølle, var stærkt kongeligsindet. End ikke den nationalt indifferente Del af Befolkningen, de „blakkede“, var ufølsomme for Kongetraditionen, som just var en af de Ting, der kunde paavirke deres Hældning.

Da først Kong Christian X holdt sit Indtog i Sønderjylland, kunde altsaa enhver skønne, at Sagen var i Orden, og paa Automobilturene i Dagene efter Dybbølfeften blev de gamle, der skulde have Syn for Sagn, bragt ned til Landevejene, hvor de sad i Lænestole eller Sofaer, med Dannebrog plantet bag sig, og ventede. De huskede 1864, de havde gennemgaaet Udlændigheden, og nu skulde det forundes dem at opleve den Dag, da den danske Konge

Kong Christian X ved Frederikshøj Kro umiddelbart før Ridtet over den faldne Greense.

Foto tilhører Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

som Danmarks Repræsentant kom for at byde dem velkommen hjem. Kongen følte og forstod det. Hver Gang der blot var samlet en lille Skare Mennesker, gjorde han Holdt, stod ud af Automobilet, gik hen og takkede de gamle for Trofastheden mod Danmark i de mange Aar og ønskede dem Velsignelse over deres Alderdom. Først nu var Genforeningen med „det gamle Land“ en Kendsgerning, syntes man.

En stor og anstrengende Opgave havde ventet Kong Christian X, da „Dannebrog“ Lørdag Morgen den 10. Juli, eskorteret af Krigsskibe, stod ind gennem Kolding Fjord. Vel løst var den, da Kongeskibet Fredag den 16. Juli lettede for at gaa fra Haderslev tilbage til København. I den mellemliggende Uge havde Christian X øvet sand Kongegerning. Allerede Ankomstdagen blev den gamle Grænse overskredet ved Frederikshøj, hvorefter Rejsen gik videre til Christiansfeld, Haderslev og Aabenraa, hvilket vil sige, at

Dagen talte fire store Festligheder, som hver især nødvendigvis maatte beslaglægge Kongens fysiske og aandelige Kraft meget stærkt. Næste Dag, Søndag den n. Juli, fandt Genforeningens Hovedfest - Dybbølfesten - Sted, og Kongen var det selvfølgelig Midtpunkt for alles Opmærksomhed i „denne Stund, den største vor Slægt har oplevet“. Mandag fulgte Køreturen Sønderborg-Graasten-Krusaa-Tønder-Møgeltønder-Gallehus, og denne Dag bragte altsaa baade det triste Møde med flere Hundrede danske Flensborgere paa Korsvejen ved Krusaa, faa Minutters Gang fra den nye Grænse, og Modtagelsen i den nationalt stærkt delte Tønder By. Tirsdag var viet en Rundtur paa Als og Sundeved ; Onsdag Bov, Frøslev, det overvejende tysksindede Højer, Ballum, Skærbæk, Bredebro og Løgumkloster. Torsdag endelig fortsattes Turen nordpaa over Agerskov, Gramby og Ribe til Askov, Skibelund og Københoved og gik herfra til Haderslev, hvor Kongeskibet ventede. -I hver Landsby havde Beboerne samlet sig om Æresporte, der var pyntede med Flag og Grønt, og hver Gang talte Kongen bevæget, næsten betaget, som var det den eneste Gang.

Her møder vi saa endelig Christian X's personlige Forudsætninger for at gøre Fyldest som Genforeningskongen. Hver Dag i den første, store Uge stillede de allerstørste Krav til hans Personlighed, ikke blot en monumental Begivenhed som Dybbølfesten, men ogsaa de mange uforudsete Situationer og Optrin, som Genforeningsugen naturligt nok bød paa. Lykkeligvis viste det sig, at Kong Christian foruden at eje den Højhed og Værdighed, som store Stunder kræver, tillige besad folkeligt Instinkt og, mindre som Taler end i Handlingen, havde faaet Inspirationens Naadegave, ja, endda at hans Optræden ved flere Lejligheder bar Præg af den Grænselandsfornemmelse, som det ellers tager Aar at erhverve, og hvis vigtigste Element er en særlig Taktfølelse, udsprunget af intimt Kendskab til stedlige Forhold og Sans for de sjældent omtalte Hensyn, der i et Grænseland hænger i Luften som et fint Spindelvæv, men som dog, hvis de krænkes, byder en Modstand som Jern.

At Kong Christian X var Danmark en værdig Førstemand ved den store Fest paa Dybbøl forklares ikke alene ved den Tradition, han repræsenterede, eller ved dette, at han legemligt var et Hoved højere end alt Folket. Det skyldtes ogsaa selve hans Personlighed, og hvad man i Sønderjylland vidste om hans Karakter og Bestræbelser. Vokset op i Forfatningskampens Tid, da Kongemagten var inddraget i Partistriden, havde han allerede i sin Ungdom sat sig det Maal igen at hæve Kronen over Partierne og gøre den til et samlende Symbol paa Fællesviljen bag Dagens politiske og sociale Stridigheder, et Bindeled mellem Fortid, Nutid og Fremtid. Ved Tronbestigelsen en Majdag i 1912 havde den unge Konge fra Balkonen paa Amalienborg Slotsplads udtalt, at han som sin vigtigste Opgave vilde se dette : at værne om Danmarks Lykke, Frihed og Ære. Man vidste, at Kongen var Soldat, mere en Glücksborger end en Bernadotte, og at han med dyb Pligtfølelse forenede sej g Arbejdsvilje. Det etiske Drag i hans Personlighed var tydeligt. I Kongeskansen paa Dybbøl

Kong Christian X efter Ridtet over Greensen den 10. Juli 1920.

Maleri af Hans Nicolai Hansen paa Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

stod Christian X hin Julidag, med Verdenskrigens forrevne Himmel bag sig, som den store Alvors Mand og kunde ogsaa derfor helt naturligt tale paa Danmarks Vegne og foretage de Handlinger, der symboliserede Genforeningen. Længst huskedes nok Kongens Tiltale til Veteranen Hans Thomsen fra Sundsmark, der bragte ham en gammel Flagdug, det sidste Flag, der i 1864 blev strøget i Sønderborg. Da Kongen dybt rørt havde takket for Veteranernes Flag, løftede han Flagdugen til sine Læber og tilføjede: „Jeg modtager Eders og vort Flag, og idet jeg kysser dets gamle Dug, kysser jeg Eders Trofasthed!“ Her var man den hellige Handling meget nær, men i fuld Naturlighed. For nogle forekom dette Øjeblik at være selve Genforeningen mellem Sønderjylland og Moderlandet.

Christian X holdt Maal med det større Danmarks Dybbølfest, ja, gav vel endda selv i Kraft af visse elementære Træk i sin Personlighed Festen dens Maal. Af lige saa stor Betydning var dog de mange lykkelige Indskydelser, Kongen fik under sin Færden i Landsdelen baade før og efter den 11. Juli, fordi de maatte gribe et jævnt og følsomt Folk som

*Kong Christian X paahører efter Ridtet over Grænsen P.J. Refshauges Velkomsttale.
Foto tilhører Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.*

det danske om Hjertet og tydeligt viste, at Kong Christian - foruden hvad han ellers var - selv var et ægtefødt Barn af dette Folk, opdraget ved et Hof, der lejlighedsvis meget vel kunde holde Niveau med det gode, gemytlige københavnske Borgerskab, som spillede Lumbyes Melodier og gik i „Casino“.

Af Kongens inspirerede Handlinger gjorde det bekendte Optrin med den 9-aarige Pige Johanne, Plejedatter af Friseren Pastor J. C. A. Braren i Aastrup ved Haderslev, størst Indtryk. Ved Kongens Ridt over Grænsen ned mod Christiansfeld var Afspærringen langs Landevejen kun lempelig. Politi og Soldater sikrede naturligvis, at Majestæten kunde komme frem gennem Trængselen, men Folk fik Lov at flokkes omkring Rytteren paa den hvide Hest. I Hundredvis af Hænder rakte mod Kongen. I denne Situation er det, at Johanne Braren, Præstedatteren fra Aastrup, kommer ind i Billedet. I 1930, ti Aar efter, har hun selv berettet derom til Dagbladet „Hejmdal“ i Aabenraa (ved C. J. Bech) :

*Kongefamilien paa Vej mod Christiansfeld efter Højtideligheden ved den gamle Grænse.
Foto tilhører Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.*

„Far var bleven hjemme i Præstegaarden den Dag for at forberede sin Prædiken, og „Mor og jeg var alene gaaet op til Frederikshøj for at se Kongen ride over Grænsen ... „Jeg havde en Kurv med røde Roser i Haanden! ... Mor og jeg søgte at holde os i Forgrunden for at se Kongen, men vi blev efterhaanden trængt tilbage, indtil en venlig Herre „fik Øje paa mig og udbrød: „Men den lille Pige kan jo slet ikke se noget!“ Han hjalp „Mor og mig ud paa Vejen, lige foran Kongens Hest. Mor tog mig paa Armen, just søm „Kongen red hen imod os, og jeg kunde tydeligt se, at den store Mand deroppe paa Hesten „havde Taarer i Øjnene. Saa fik han pludselig Øje paa Mor og mig, bøjede sig ned mod „mig og spurgte: „Maa jeg faa hende op til mig!“ Mor blev helt betuttet og vidste slet „ikke, hvad hun skulde svare, men Kongen gentog sit Spørgsmaal, og før jeg vidste af det, „blev jeg af stærke Arme løftet op til Kongen, hvor jeg sad og saa forskrækket ud. Jeg slog „vist Armene om Kongens Hals, har jeg hørt, men det kan jeg ikke rigtig huske, men jeg

„husker derimod, at Sadelknappen trykkede saa slemt, og at Mor blev borte mellem alle „de mange Menneskehoveder, mens vi red frem under en Regn af Blomster. Og saa var „jeg bange for Fotograferne, der sad oppe i Træerne med deres sorte Kasser og knipsede „for hvert Skridt, vi red frem ... Vi kom vist helt ned til Tyrstrup Kirke, før jeg blev „løftet ned til Mor, og glad var jeg, kan De tro. Bagefter kom der en Adjudant hen til „Mor og spurgte, hvem vi var, og skrev det op.“

Naturligvis maatte Christian X's impulsive Handling, der saa simpelt anskueliggjorde Genforeningens Idé, tage alle Danskes Hjerter med Storm. Et Par Timer efter udtalte Kongen i Haderslev til Direktør L. Christensen, Slotsvandmøllen, den senere Borgmester, at han, da han tog den lille Pige op til sig ved Grænsen, virkelig havde følt det, som om Sønderjylland og gamle Danmark mødtes. Kongen glemte aldrig Johanne; i 1924 var hun sammen med sin Moder i Audiens, og han besøgte hende flere Gange i Aastrup, senere i Højer, da hendes Plejefader var blevet Præst dér. Ved Johannes Konfirmation forærede Kongen hende et Guldarmaand. Nu er Pigen fra dengang Fru Johanne Petersen, og hun har store Børn. Hun sagde i 1930, at der gik flere Aar, inden hun rigtigt forstod, hvad det var, hun bar paa Mindet om, men at hun nu følte en stille Glæde og Lykke ved Tanken om, at den lille Pige, Kongen i det store Øjeblik tog i sine Arme, skulde blive fiende.

Mere end at Kongen forenede fyrstelig Værdighed med ligefrem Folkelighed maatte det undre, at han, som nævnt, tillige syntes at besidde en udpræget Grænselandsfølelse. Thi vel kommer man i et Grænseland vidt med Taktfølelse alene, og Konger er opdraget til at vise Takt, helt sikkert færdes dog kun den, for hvem Forhold og Personer ikke er fremmede. Christian X's sikre Optræden under Genforeningen, der er saa meget mere iøjnefaldende, som han aldrig før havde været i Sønderjylland - det havde ingen af de tre gliicksborgske Konger, siden Christian IX i Marts 1864 besøgte de belejrede Skanser paa Dybbøl Banke - denne Optræden forstås kun, naar man holder sig hans Slægts førnævnte særlige Tilknytning til Hertugdømmet Slesvig klart. Kongeslægts Vugge stod jo paa Sønderborg Slot. Christian IX var den gamle dansk-tyske Helstats Mand, han var født ved Slien, paa Gottorp Slot, han følte sig hele sit Liv som Slesviger, og det var et knugende Valg, Konsejlspræsident D. G. Monrad stillede Kongen overfor, da han, lovende selv at tage det forfatningsmæssige Ansvar, i Statsraadet den 20. Juni 1864 bad ham afgøre, om Danmark efter Dybbøls Fald skulde modtage eller forkaste Londonkonferencens Forslag om en Deling af Slesvig Nord for Sli-Dannevirke. Med sine personlige Forudsætninger maatte den nødstedte Konge beslutte Forkastelse, iøvrigt i Overensstemmelse med den offentlige Mening. Krigen blev derefter genoptaget... og det hele Slesvig gik tabt ved Freden i Wien. Men ved Sønderjydernes sidste Møde med Christian IX i Kolding den 7. December 1864 udtalte Deputationen bl. a. : „Vi staar alene, kender ikke vor Fremtids Skæbne.

Gerne vilde vi dvæle ved Fortidens Minder, ved den lange Række Aar, vi har boet under danske Kongers milde Scepter. Lykke har vekslet med Ulykke, men i Glæden som Sorgen har vi vendt Blikket mod Tronen“. Det var ved dette det sidste Møde, at Sønderjyderne endvidere udtalte, at skulde det komme dertil, at Befolkningens Ønsker fik nogen Betydning for dens Skæbnes endelige Afgørelse, da kunde Kongen være overbevist om, at det vilde vise sig, Kærligheden til Danmark havde dybe Rødder i Slesvigernes Hjerter. - Det sagdes om Christian IX, at han hver Dag lod sin Bøn omfatte de danske Sønderjyder. Han gensaa aldrig det tabte Land, men det fortælles, at han under et Besøg paa Ærø stod i dybe Tanker, skyggede for Øjnene og saa over mod Als og Sønderjylland. Da den gamle Konge omsider døde i 1906 uden at have set sit Haab opfyldt, var der Folkesorg i den danske Del af Slesvig, hvis sande Konge han havde været lige siden 1863. Mange Sønderjyder drog i Aar derefter paa Valfart til Roskilde Domkirke for at se, om det virkelig var rigtigt, at en lille Efeukrans fra Bisættelsen, vedhæftet en Buket tørrede Blomster, endnu laa paa Sarkofagen, en Krans, der var ledsaget af dette Vers :

En vildsom Blomst i Sørgeflor,
en lille, fattig Efeuranke,
men den har groet i Slesvigs Jord
og Blomsterne paa Dybbøl Banke.

Hvem havde sendt denne anonyme Hilsen? Længe troede man, at det maaske var en ung alsisk Pige, maaske en gammel Kone paa Sundeved, der havde hørt Dybbøls Kanoner. Det kunde det meget godt have været, og Symbolværdien var saa stor, at Anonymiteten aldrig burde være hævet. Da det mange Aar efter 1906 skete, blev det oplyst, at Verset var gjort af Kammerherre, Oberstløjtnant Ernst Bodenhoff, kendt som kultur- og personalhistorisk Forfatter, ogsaa af Bøger om Sønderjylland og de slesvigske Krige. Bodenhoffs Fader havde været Forstmand i Slesvig, paa hans Grav var plantet en Vedbend, i sin Tid hentet Syd for Kongeaen, og af den havde Sønnen plukket sin Krans, om hvilken der dannede sig en Legende, fordi den udtrykte en folkelig Sandhed. Endnu for en halv Snes Aar siden laa de tørrede Blomster paa Kongens Sarkofag, og maaske ligger de der stadig.

Da Kong Christian X i 1920 endelig kunde betræde sine Fædres Jord, fandt han i Forsamlingshusene og paa Hjemmenes Vægge ofte Bedstefaderens Billede, men sjældent Faderens, Frederik VIII's. Ved en bestemt Lejlighed udtalte han, at han følte dette som et Savn. Sagen var den, at Christian IX var vedblevet at „regere“ over Nordslesvig efter sin Død, ogsaa i FrederikVIII's kortvarige Kongetid, 1906-12, fordi det var med den gamle, dengang unge Konge, man havde delt Sorgen i 64. FrederikVIII havde ikke været mindre

trofast mod det fraskilte Land end Faderen og Sønnen, han havde blot været Konge *mellem* 1864 og 1920, og det er vel rigtigt, som det er sagt, at der skal enten en fælles Sorg som i det første Aar eller en fælles Glæde som i det sidste til at skabe en personlig Hengivenhed, en virkelig Fællesskabsfølelse. I Christian IX's Regeringstid tændtes ofte Blus paa Kongens Fødselsdag den 8. April. Skikken at hædre den Konge, der ikke blev Sønderjyllands efter 64, var især udbredt i Sognene paa Vesteregnet. Heri, i Vanen, har man vel en Del af Forklaringen paa, at Kong Christian X, da han i 1920 besøgte Ballum, to Gange samme Dag blev hilst med Leveraab for Christian IX; næppe den hele Forklaring; i hvert Fald har Ingeborg Refslund Thomsen, H.P. Hanssens nøgterne Datter, hævdet, at „Bedstefader og Sønnesøn blev ét for os i de Dage, thi Kong Christian IX var i alles Tanker“. Det var da heller ikke blot vesterude, saadanne Fortællelser forekom. Christian X erklærede i slige Tilfælde med et Smil, at det var meget smukt af Befolkningen, at den endnu mindedes hans Bedstefader, men at han jo alligevel vilde gaa ud fra, at det var ham, Sønnesønnen, der i Øjeblikket var tænkt paa.

Kong Christian X var da vokset op ved et Hof, hvor Sønderjylland og sønderjyske Forhold, historiske og nutidige, var væsentlige Emner for Læsning og Samtale, endvidere ved et Hof, der altid vedligeholdte visse personlige Forbindelser med Landsdelens Befolkning, og hvis Døtre ogsaa i det fremmede havde Slesvig i deres Tanker. Han har fortalt, at han som Dreng havde redet paa Bedstefaderens Knæ og hørt ham berette om Sønderjylland og Krigen i 1864, saaledes at han forstod, hvad Landsdelens Tab havde betydet for den gamle Konge. Han arvede derved Slægtens Haab til en bedre Fremtid og nærrede vistnok endda et Haab om, at det skulde falde netop i hans Lod at genknytte den Traad, der brast. I hvert Fald har Oberst Ivan Carstensen berettet :

„En Dag, medens Kongen endnu var Kronprins, red vi oppe ved Furesøen, og vi kom „da til at tale om nogle Artikler, vi havde læst om Sønderjylland. Kronprinsen spurgte, „om jeg kendte et Sagn, der fortalte, at vi skulde have Sønderjylland tilbage paa fredelig „Vis, og at Danmarks Konge skulde ride over Grænsen paa en hvid Hest. Jeg kendte ikke „Sagnet. Kronprinsen troede paa Sagnet. Han sagde: „Min Bedstefader tænkte hver Dag „paa Sønderjylland og troede fuldt og fast paa, at det atter skulde blive dansk. Og min „Far tror det samme. Jeg deler deres Tro, og jeg kan ikke forlade den Tanke, at det skal „blive mig, der en Dag rider ind i det tabte Land“.“

I Christian X's Oplæring fra Barnsben ved Christian IX's og Frederik VIII's Hoffer finder vi vel Forklaringen paa, at han allerede i 1920 færdedes hjemmevant i det Land, han hidtil kun havde set ned imod fra Skamlingsbanken, og vi forstaar, hvor naturligt det var, at han, straks han ved Frederikshøj havde overskredet den nu slettede Grænse, udtalte, at han mindedes sin Bedstefader og Fader, hvem han ønskede havde holdt her i hans Sted.

Fra Vejen mellem Grænsen og Christiansfeld: Der ventes paa Kongen.
Foto tilhører Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

Kong Christian X's Evne til at handle rigtigt i vanskelige Situationer viste sig, som vi har set, allerede i Genforeningsugen. Som venteligt var, frembød her især Hjemmetysheden et Problem. I det „Kongelige Budskab“ af 9. Juli, udstedt faa Timer før Afrejsen til Sønderjylland, havde Konge og Regering udtrykt det Ønske, at der med Genforeningen vilde oprinde en Tid for det gamle Grænseland, „hvor en Styrelse, der agter alles Ret, vil mildne aarhundredgamle Modsætninger, og hvor alle danske Borgere vil kunne samles i Arbejdet for det fælles Fædrelands Lykke og Fremgang“. Kongen havde tilsagt alle Beskyttelse for deres velerhvervede private Rettigheder og havde samtidig tilkendegivet den Forventning, at alle Landsdelens Beboere vilde anerkende ham som deres rette Konge og med Troskab efterleve Rigets Love.

Hermed var Kongens, Regeringens og det danske Folks principielle Holdning og Viljen til ikke at gøre nogen Forskel mellem dansk- og tysksindede Sønderjyder klart angivet. I

hele Perioden 1920-40 var det ganske tydeligt Kongen meget magtpaaliggende at hæve Kronen over de nationale Skillelinjer, idet han betragtede sig som Konge for alle uden Hensyn til Stand eller Rang, politiske eller nationale Synspunkter.

Christian X's første Møde med Repræsentanter for Landsdelens Tyskhed fandt Sted allerede den 10. Juli efter Indtoget i Haderslev. Paa den gamle danske Højborg „Harmoenien“ hilste Kongen paa Medlemmer af Amtsraad og Byraad, og her havde ogsaa nogle af Byraadets tyske Medlemmer indfundet sig. Paa deres Vegne lovede Ordføreren, Bygmester Jürgensen, at han og hans Meningsfæller, skønt de vilde vedblive at være Tyske og ikke kunde deltage i den Glæde, som deres danske Landsmænd naturligt følte, dog vilde være gode Borgere og loyale Undersaatter. De anmodede til Gengæld om Beskyttelse for deres Sprog og Kultur. Kongen takkede og svarede, at de tyske Beboere af Sønderjylland kunde være forvisset om Beskyttelse og retfærdig Behandling, naar de holdt sig inden for Grænserne af dansk Lov og Ret.

I Tønder, der ved Folkeafstemningen havde haft tysk Flertal, forløb den officielle Modtagelse uden Mislyde, da de Kongelige omsider naaede frem efter lang Forsinkelse, fordi de paa Strækningen fra Sønderborg til Tønder flere Gange var blevet standset af Befolkningen - i Ventetiden sang den store Skare paa Tønder Torv spontant Takkesange som „Til Himlene rækker din Miskundhed, Gud“ og „Alt staar i Guds Faderhaand“ ; det virkede mærkeligt betagende paa den, der erindrede sig de ringe Dage, som Danskheden i Tønder gennem Tiden havde haft. Tyskhedens Førstemand, Borgmester Olufsen, bød, omgivet af næsten hele Magistraten og de foreløbig kun tre danske Byraadsmedlemmer, Kongen velkommen; han saa i Besøget et Bevis paa, at det var Kongens Ønske at støtte Byen i dens som Følge af Grænsereguleringen vanskelige økonomiske Stilling. Kongen udtalte, at saavel han som Regeringen med Interesse vilde følge, hvad der kunde tjene til Tønder Bys Gavn. Han bragte iøvrigt en Tak for alt, hvad man (og det vilde altsaa sige de dansk-sindede) havde gjort for at komme hjem igen. - Kongefamilien foretog derpaa en Tur gennem Byen. Foran Indgangen til Kredshuset (Amtshuset) stod uventet en Snes danske Tønderborgere, der alle ved Krigsudbruddet i August 1914 var blevet arresteret. Deres Ordfører, Bankdirektør R.P. Rossen, udtalte, henvendt til Kongen:

„Deres Majestæt! Naar vi, en Del af de internerede ved Krigens Begyndelse fra Tønder Amt, har bedt om Lejlighed til at byde Deres Majestæt et særligt Velkommen, saa er Grunden ikke den, at vi mener i højere Grad at have gjort os fortjente dertil end andre. Men vi søger vor Adkomst til dette Foretræde i Ønsket om over for Deres Majestæt at fastslaa, at Tyskerne tog danske Gidsler og lod Hadets Forblindelse slippe løs over os. Og her i dette Hus udtalte Amtets højeste Embedsmand, at naar denne Krig var til Ende, skulde den sidste Gnist af Danskhed i Nordslesvig være slukket. Det blev anderledes. Men

Kongefamilien uden for „Folkehjem“ efter Ankomsten til Aabenraa.

Foto tilhører Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

„vi ved, at Aarvaagenhed behøves, og vi her, som har den store Ære at hilse paa Deres „Majestæt, lover at gøre vort til efter Evne at skabe et fast Bolværk for Danskheden.“

Kongen besvarede Hilsenen med følgende helt improviserede Ord:

„Det er mig kært at hilse paa Dem allesammen og høre, hvad De har at fortælle. De „ved, at De hos os har haft dyb Sympati med de Lidelser, De har gennemgaaet. Nu er „Lidelserne forbi med Genforeningen. Men et gammelt Ord siger, at man skal ikke gengælde Ondt med Ondt. Noget i vor Nationalkarakter gør det naturligt at følge dette Ord. „Jeg kunde tænke mig noget lykkeligere end at mindes den gamle Uret, for hvilken jeg „ikke er fremmed. En af Herrerne i mit Følge, Grev Schack, var oven i Købet den første, „som blev arresteret for sin Danskhed. Lad os nu slutte os sammen og glemme Had og „Strid og tænke paa vor Fremtid og vort Arbejde.“

Efter Ankomsten til Sønderborg den 11. Juli inspicerer Kongen et Kompagni af Sønderjyds Kommando.

Foto tilhører Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

Kongens Optræden ved denne Lejlighed var gyldig for hans hele Holdning ved Genforeningen. - To Dage efter, Onsdag den 14. Juli, gik Turen til det „gottorpske“ Højer, hvor 73 pCt. (i Landsognet 62 pCt.) af de den 10. Februar afgivne Stemmer var tyske. Kontorchefen i Statsministeriets sønderjyske Afdeling, Martin Hammerich, som var med i Kortegens Vejviser-Vogn, har i „BerlingskeTidende“ for 15. Maj 1937 skildret Kørslen til Højer og Hændelserne dér:

„Den Morgen, Turen skulde gaa fra Sønderborg vestover, kom der fra den mest tyske „By, Højer, bekymret Telefonbesked om, at den rejste Æresport om Natten var revet ned, „og at der forberedtes saadanne Demonstrationer, at det vistnok var bedst, om Kongen „kørte uden om Højer. Der blev svaret: Nej, Kongen vilde ogsaa til Højer! Da Bilerne „nærmede sig denne By, var hvidklædte Piger derfra gaet ud ad Landevejen, Kongen i

Kongefamilien kører fra Sønderborg Havn til Genforeningsfesten i Dybbøl Skanser. I Baggrunden „Dannebrog“.

Foto tilhører Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

„Møde. Kongen standsede da, tog to af Pigerne op, en paa hvert Trinbrædt, og da han „saaledes kom kørende med et Par af Byens egne Døtre ved sin Side, varmedes Sindene, „og der hilstes og vinkedes af alle.

„Nær Torvet blev Bilerne standset af Folk, der berettede, at de tysksindede var samlet „paa Torvet, og der vilde blive talt paa Tysk. Dette afficerede ikke Kongen. Han paa- „hørte roligt Borgmesterens Tale og svarede kort paa Dansk - som jo er Borgernes sæd- vanlige Omgangssprog - at han godt kunde forstaa, at de, der har følt sig som Tyskere, „ikke kan blive Danske fra i Dag til i Morgen, og at man blot maatte forlange, at de „optraadte som loyale danske Statsborgere. Derefter kørte han hen til Mindestenen for „Frederik den Sjettes Overfart til Sild, hvor Byens Danske havde samlet sig, og hjertelige „Ord blev udvekslet.“

Carl Dumreicher meddeler i sin Bog om Genforeningsugens Hændelser, at Kongen over for Højers Borgmester tillige udtalte, „at han altid var glad ved at træffe ærlige Folk. Man kunde jo ikke den ene Dag staa paa den ene og den næste Dag paa den anden Side“.

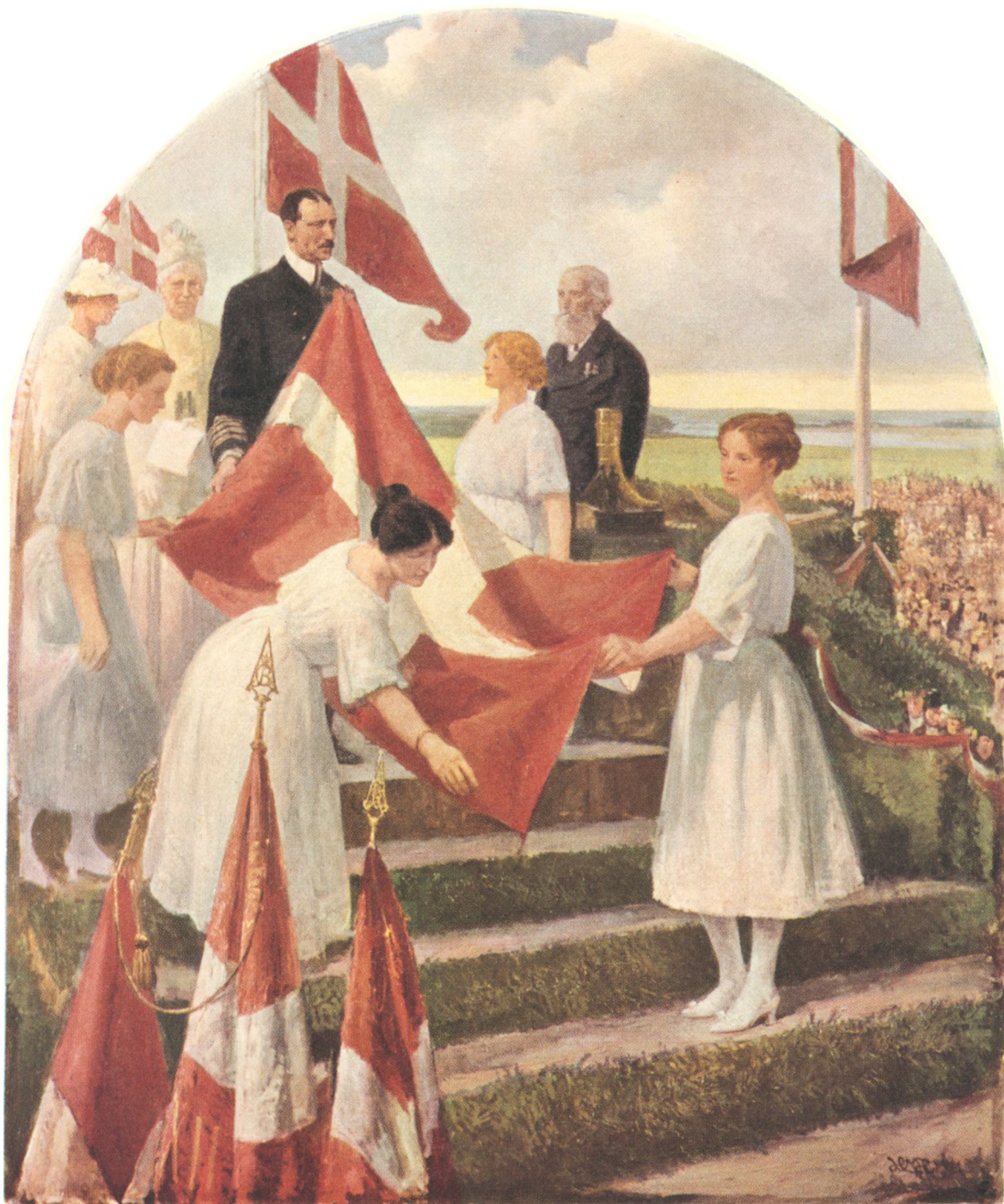
Der krævedes en Kongeskikkelse af betydeligt Format, om de Forventninger, hvorved Danmarks Konge blev mødt ved Genforeningen, skulde opfyldes. De *blev* opfyldt. Martin Hammerich, som paa Embeds Vegne havde tilrettelagt Tre-dages Turen efter Dybbølfesten, har fremhævet de enkle, naturlige Ord, Christian X hvert Sted fandt, og den instinktivt kloge Maade, hvorpaa han klarede vanskelige Situationer. Folketingsmand, Redaktør A. Svensson har om Kongens Forhold i Almindelighed i Genforeningssommeren brugt det Udtryk: „Det var, som om Folkeaanden førte Kongen, hvor han stod og gik.“ Statsminister Niels Neergaard har udtalt, at der var en Inspiration over alle Kongens Handlinger; det var, som førtes han af usynlige Magter. Højskoleforstander Hans Lund, Rødding, har kort sagt: „Han evnede Genforeningen.“

For Kong Christian X betød Genforeningen naturligvis en Anspændelse af alle Evner og Kræfter. Det stærke Indtryk, som Begivenhederne i Dagene io. Juli-16. Juli gjorde paa ham, kunde aflæses af hans Taler, hans Handlinger og - tør man sige - hans Ansigtstudryk. Direkte og offentligt har Kongen derimod sjældent ytret sig derom, da saadanne personlige Tilkendegivelser vistnok laa hans Natur ret fjernt og vel i det hele ikke er en Konges Sag. Ad Omveje har man dog faaet et Indblik i Christian X's Følelsesliv umiddelbart efter Sønderjyllands-Turen. Martin Hammerich har (i den ovennævnte Bladartikel) fortalt, at Kongen, da Rejsen var forbi, sagde til dem, der havde været med: „Jeg tror, at jeg ved denne Oplevelse er blevet et bedre Menneske, for jeg har set, at Fædrelandskærlighed ikke blot er noget, man tager frem i Skaaltaler ved festlige Lag, men en Følelse, der kan berige Mennesker og give dem Kraft!“

Da Kong Christian den 17. Juli 1920 var vendt tilbage til København fra den store Genforeningsrejse, kørte han, betegnende for hans slesvigske Slægtsfølelse, samme Dag til Roskilde Domkirke, hvor han nedlagde Kranse, bundet af Laurbær fra Løgumkloster, paa FrederikVII's, Christian IX's og FrederikVIII's Kister. De Baand, der blev brudt ved Krigen i 1864, var nu atter knyttet.

Et Par Maaneder før den tidligere Konsejlspræsident J.C. Christensens Død i December 1930 sad Redaktør Poul Hansen, „Berlingske Tidende“, i hans Stue i Hee og talte med ham om de store Begivenheder i hans Liv. Han nævnede da, at det, der havde gjort stærkest Indtryk paa ham, var Kongens Deltagelse i Genforeningen. J. C. Christensen fortalte:

„Da Kongen vendte tilbage fra Sønderjylland, blev jeg kaldt ud til Sorgenfri, hvor „Kongen laa til Sengs. Han var jo kommet til Skade med sit ene Ben, og det var vist slemt „nok endda. Da jeg kom ind, laa han med alle de gamle Flag, som han havde faaet dernede,

Fra Dybbølfesten. Kong Christian X modtager det gamle Dannebrog.

Maleri af Hans Nicolai Hansen paa Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

„udbredt foran sig paa Sengen. Saa talte han længe og dybt bevæget om de store Dage „dernede. Det er jo helt andre Mennesker, de Folk i Sønderjylland, sagde han ... de synger „en Aftensang, inden de skilles ved Møderne, og de synger saa kønt . . . herinde har vi „aldrig Aftensange, hvorfor har vi i Grunden ikke det? Og saa strøg han varsomt ned over „de gamle Flag, og Taarerne løb ham ned ad Kinderne. Og jeg stod ved Siden og græd „ogsaa. Vi følte nok begge, at der *var* sket noget stort.“

Forlagsboghandler Steen Hasselbalch har berettet, at han i August 1920, altsaa en Maa- nedstid efter Genforeningsfestlighederne, var Gæst hos Grev Knud Danneskiold-Samsøe paa Visborggaard ved Hadsund. Under Hasselbalchs Ophold her gjorde Kong Christian Visit for at takke for Laanet af den hvide Hest, som Greven havde overladt ham, og som han var redet over den gamle Grænse paa den 10. Juli. Forlæggeren overværede Mødet nede i Stalden mellem Kongen og den gamle, hvide Hingst. Christian X slog Armene om dens Hals. Begge hans store Lommer var fyldt med Sukker, og Hasselbalch hørte ham hviske ind i Hingstens Øre : „Ja, vi to har et Minde sammen, som var vidunderligt, og som ingen anden har oplevet.“

Lige til 1940 besøgte Kongeparret hvert Foraar i Ugen før Pinse Sønderjylland med „Dannebrog“. Kongen forstod, at den statslige Genforening ikke var nok, den dannede kun Indgangen til et Genforeningsarbejde, hvorunder der skulde bødes paa Aarhundreders Misrøgt, medens Skel slettedes og Forskelle udlignedes. Kongen kom ikke blot for at lade sig hylde, men tillige for at sætte sig grundigt ind i Landsdelens Forhold, herunder ogsaa dens Erhvervsliv. Der var i 1939 ikke mange Sogne, om overhovedet noget, tilbage, hvor Kongen og Dronningen ikke havde standset op paa deres Automobilture gennem Lands- delen, hvori ofte ogsaa Prinserne deltog. Befolkningen kendte Dagens Rute, Flag vajede fra Huse og Gaarde, og fra en Flyvemaskine vilde man kunne have set, hvorledes store Klynger i meget god Tid dannede sig foran Landsbykirkerne, eller hvor Byernes Centrum nu ellers var: Sognepræsten i Ornat, Sogneraadsmemberne i Diplomatfrakker, Vetera- nerne, Læreren i Spidsen for Skolebørnene, som var i stiveste Puds, bagved og omkring dem de øvrige Beboere. Naar Kongen i Aarene efter 1920 i en Landsby havde paahørt Velkomsttalen, sagde han: „Saa, nu maa vi ud af Vognen!“ Han og Dronningen stod ud, modtog Blomster, rakte Haand til alle Sider og hilste hjerteligt paa Veteranerne, der havde stillet sig op som Soldater i et Geled, der dog for hvert Aar blev kortere, medens de gamle Krigere selv samtidig blev mindre og mere tunghøre. Christian X glemte aldrig dem, der stod i Rækkerne *bagved*; han fik altid Øje paa og vekslede nogle Alvorsord med sortklædte Kvinder, som havde mistet en Mand eller en Søn i Krigen, og talte lidt med Invalider, der sad hjælpeløse i en Stol. Især havde dog Børnene Kongeparrets Interesse. De er titusind- tallige, de Børn, som Kong Christian har vekslet Haandtryk med og sagt et Par spøgende

Lensgreve O. D. Schack-Schackenberg taler til Kongen ved Dybbølfesten den 11. Juli 1920.

Foto tilhører Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

Ord til. En 10-årig Pige, Datter af en Lærer, der var kommet til Sønderjylland et Par Aar efter 1920, beklagede sig en Dag til sin Mor: „Det er nu saa kedeligt, for alle de andre Børn har trykket Kongen i Haanden, men det har jeg jo ikke!“ Det var altsaa allerede i 1922-23, i hvert Fald ved den Skole, nærmest opsigtsvækkende ikke at have faaet et Haandtryk af Danmarks Konge. Et af de allermest karakteristiske Genforeningsbilleder er Christian X staaende midt i en Børneflokk, der trænges om ham og strækker deres smaa, varme Hænder frem. Under et af Kongens Besøg var der en Purk, som nok vilde være med i Konkurrencen om et Haandtryk, men ikke rigtig kunde komme til for de større Børn - stille listede han om paa den anden Side af Majestæten og stak fortroligt sin Haand ind i hans venstre! Kongen var af Natur Børneven, men det var ham sikkert ogsaa magtpaaliggende, at Børnene, det nye Slægtled, Fremtiden, gennem hans Besøg skulde faa Andel i

Genforeningens store Oplevelse. Iøvrigt havde mange af de Drengbørn, der fødtes i 1920, faaet Navnet Christian.

Dronning Alexandrine holdt sig altid beskedent tilbage paa Kongeparrets Rejser i Sønderjylland, som hun havde gjort det allerede ved Indtoget i 1920, da Kongen og Dronningen først stod Side om Side foran Altret i Tyrstrup Kirke. Det svarede ikke rigtigt til Folks Forestillinger om en Dronning, at hun ofte var iført en ganske almindelig Regnfrakke. Dronning Alexandrine ønskede helt tydeligt at træde i Baggrunden, stilfærdig, lyttende, naar Kong Christian blev hædret. Hun har sikkert instinktivt forstaaet den Sandhed, som den skarpsindige Iagttagere Ingeborg Refslund Thomsen har udtrykt saaledes, at det vel er saadan, at den Hyldest, der gaar over alle Bredder, den bliver kun een til Del, den kan ikke deles. Aar for Aar voksede dog den sønderjyske Befolknings Hengivenhed for den beskedent tilbageholdende Dronning.

Kongeparret aflagde altid Besøg ved Mindestenen for Sognets i Verdenskrigen faldne Sønner, men det hændte ogsaa, at Kongen indfandt sig i Skolestuen for at høre Børnene i deres Kundskaber. Engang da Kongen kom ind i en Klasse, havde en tegnefærdig Dreng kunstfærdigt skrevet paa Tavlen: „Velkommen, Kong Christian“. Kongen saa det straks, greb et Stykke Kridt og skrev: „Tak, Christian Rex“. Det varede længe, inden der blev Brug for Tavlen i den Skole.

Borgmester Ernst Kaper har berettet, at Kongen i en Smaabørnsskole paa Als fik forærende en Pære af en lille Pige. Han takkede og sagde :

-Jamen, det var da et Æble, Adam fik af Eva!

Øjeblikkelig hentede hele Flokken op af alle mulige Lommer alle de smaa, ikke alt for yndige Æbler, de rummede, og med begge de mægtige Bukselommer struttende af Æbler gik Kongen ud af Skolen.

Der var Iver for at faa Kongebesøg. Paa den første Rundrejse i Haderslev Amt naaede Kongen ikke at komme til Rødding. I Taflet paa „Dannebrog“ om Aftenen deltog et Kredsmedlem dér fra Byen, og han sagde til Kongen, at man havde bebrejdet ham (Kredsmanden), at Kongen ikke havde været i Rødding.

-Ja, sagde Kongen, jeg kan godt forstaa, at De er bange for Mandatet. Men naar jeg nu lover Dem at komme næste Gang, saa gaar det vel nok.

Naar Kongeskibet „Dannebrog“ skulde ind gennem den vanskelige Haderslev Fjord, gik Lodsformand Iver J. Holst paa Broen. Han fik i Aarenes Løb mangan Passiar med Christian X. Da Kongen hørte, at Lodsmanden var gift med en Pige fra Mecklenborg, nikkede han bekræftende: „Ja, de Mecklenborgpiger er nu de kønneste!“

Kongeparret var saa velkomment overalt hos Sønderjyderne, fordi disse i Majestæterne som nævnt saa Symbolet paa Danmark, det Land, de havde stridt og kæmpet for at kalde

Kongen ventes langs Vejen til Tønder den 12. Juli 1920.

Maleri af Hans Nicolai Hansen paa Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

deres. Hurtigt fæstnedes dog ogsaa, hvad man næsten tør karakterisere som et personligt Forhold mellem Kongeparret og Befolkningen. Det, der især betog, var Kongens og Dronningens jævne Optræden blandt Menigmand. Man kendte jo, eller havde i alt Fald hørt om, de strenge Afspærringer, der var iværksat, naar Kejser Wilhelm II viste sig for Folket, og paa denne Baggrund maatte dette, at den danske Monark, hvis høje Stilling var at side stille med Kejserens, færdedes mellem Befolkningen uden Æreskompagnier, talrige Politimænd og en Stab af Uniformer og Fjerbuske, gøre et stærkt Indtryk paa Sønderjyderne. Navnlig i de første Aar efter 1920 virkede det næsten som et Eventyr, at den menige Mand, den danske som den tyske, havde uhindret Adgang til at tale med sin Konge og trykke hans Haand; det føltes saa forskelligt fra Tilstanden i det Wilhelmske Prøjsen, at det maatte gribe om Hjertet. En tysk Universitetsmand, som havde haft en høj Rang i den tyske Hær, opholdt sig i 1920 i Sønderjylland. Han havde i sin Tid overværet et stort Antal Fyrstemodtagelser og var yderst blaseret over for de Virkninger, der kan opnaas ved Kanonsalut, Militærorkestre, Præsenteren Gevær og Afskridtning af Fronten. Da han saa Kong Chri-

61:

stian ved Tønder, var han ærlig imponeret; nu havde han mødt Ægthed og naturlig Menneskelighed ved en Lejlighed, hvor han ikke var vant dertil.

Ogsaa Syd for den nye Grænse blev Christian X's Færden bemærket. Det tyske Blad „Flensburger Nachrichten“ skrev i en Artikel efter Kongens første Besøg i Graasten:

„. . . Den ydre Form for Kongens Optræden er yderst tvangløs. Der finder ingen Afspærring eller andet Væmeopbud Sted. Befolkningen betragter Kongens Person som en „hver anden Dødeligs. Børnene trænger sig omkring Automobilet og giver dem, der er i „Vognen, Haanden. Blomster kastes ind i Vognen, og alt sker under Latter og Hilsener fra „begge Sider.“

En udmærket dansk, men meget impulsiv Bagermester i Tønder entrede ved en bestemt Lejlighed i sin hvide Bagerdragt Kongens Vogn og kørte et godt Stykke staaende paa Vogntrinnet, medens han begejstret knugede Kongens Hænder.

Borgerne i Skærbæk fik engang et Bevis paa, hvor langt man nu var borte fra Kejsertiden. Kongen skulde til Rømø og gjorde paa Vejen et kortvarigt Ophold i Skærbæk. Det vakte Opmærksomhed, at der paa den ene af de kongelige Automobilet sad en menig Marinesoldat ved Siden af Chaufføren. Folk mente, at det nok alligevel var en eller anden Prins, og da Marineren under det korte Ophold steg ud for at røre Benene lidt, var der en, som tog Mod til sig og gav sig i Snak med ham. Han erfarede da, at Soldaten gjorde Tjeneste paa Kongeskibet „Dannebrog“, og da Kongen havde hørt, at en Mand af Besætningen var fra Rømø, havde han spurgt ham, om han ikke havde Lyst til at komme hjem og hilse paa Forældrene, for i saa Fald kunde han godt komme med paa Turen. Hvad han altsaa var kommet.

I disse første Aar efter Genforeningen kom det i høj Grad Christian X til gode, at han saa let fandt den rigtige Tone over for de Mennesker, han talte med. Det banede ham Vej til Hjerterne, at han havde Lune, det Blink i Øjet, der huer danske Sind saa vel, og, naar det skulde være, en rask Replik, som var farvet af København, ja, af Garderkasernen. Kongen kunde gøre tryk under en Samtale uden blot et Øjeblik at tilsidesætte den Værdighed, der var forbundet med hans høje Stilling. Han syntes paa eengang fjern og folkelig. Den højst placerede glemte ikke Afstanden, og den jævreste Mand følte samtidig Samhørigheden. Det ejendommelige ved Christian X's Optræden var, at han mødte hver enkelt ud fra vedkommendes personlige Forudsætninger. Nord for Kongeaalen kunde han være nok saa nøjeregnende med en korrekt Optræden over for Statsoverhovedet, og i Sønderjylland gjorde han intet Afslag, naar det gjaldt Embedsmænd, der i Modsætning til de fleste Sønderjyder havde Kendskab til det formelt korrekte. En Politimester i Aabenraa mødte engang til Kongemodtagelse iført hvidt Sommerdress og hvide Sko; det mishagede Majestæten, der betragtede Politimesteren kritisk og spurgte : „Ka' De nok holde Varmen ?“

Kongen hilser paa Børnene.

I Aarenes Løb fik Christian X og den sønderjyske Befolkning mange ejendommelige Oplevelser sammen, baade alvorlige og muntre. Navnlig de sidstnævnte gav Anledning til en rig Anekdotedannelse. Det er vel ikke alt af prøvet Guld, det, der fortælles, men da de mange „Historier“ faktisk giver noget af Atmosfæren omkring Kongens Færden i Sønderjylland i Aarene 1920-40, anføres her nogle af de mere eller endog helt paalidelige.

Da Christian X under sit Sønderjyllandsbesøg i 1921 gæstede Rødding, jævnfør det foran omtalte Løfte, var der stor Modtagelse med Taler og Sang paa Højskolen. Dengang levede endnu en gammel Urmager Marcussen, der i sin Barndom og Ungdom havde oplevet baade Christian VIII's og Frederik VII's Besøg i Rødding. Den gamle Mand, der selvfølgelig var betaget af, at han ogsaa skulde opleve Christian X's Besøg, havde spurgt Højskoleforstander Erik Appel, om han ikke kunde faa Lov til at sige et Par Ord til Kongen.

- Jeg skal kun tale i et Minut ! forsikrede Marcussen.

Appel forebragte Ønsket for Kongen, der paa Vejen frem allerede havde hørt flere Taler og endnu havde adskillige til gode. Klokken var kun 11.

-Var det Urmager, De sagde, han var? spurgte Kongen.

-Ja, lød Svaret.

- Ja, saa maa han vel kunne overholde Tiden ! mente Kongen.

Urmager Marcussen talte saa til Kong Christian oppe i Højskoleforstanderens Stue, hvor Kongen med Følge og andre særlig indbudte var til Stede. Den gamle Mand, der kun talte i det lovede Minut, fik alle til at lytte. Hans hjertevarme Ord greb Tilhørerne, ikke mindst Kongen, der, da Marcussen havde sluttet, bevæget tog hans Haand og takkede ham.

Paa sine Rejser i Sønderjylland saa Kong Christian X som sagt gerne bort fra Formernes Iagttagelse, naar Omstændighederne gjorde det naturligt. - Redaktør Poul Hansen, der i en Aarrække efter Genforeningen ledede „Vestslesvigs Tidende“ i Tønder, har fortalt, at Kongeparret en Dag paa en Automobiltur kom gennem en lille, afsides beliggende Landsby, som syntes at have forberedt en Kongemodtagelse i det større Format. Da Kongen saa Forberedelserne, lod han straks Bilen holde og steg ud. Børnene sang „Kong Christian“, de voksne sang med, og da de var færdige, traadte en lokal Tillidsmand frem foran Folket og tog fat paa en Tale til Kongen og Dronningen. Saa hændte der ham det menneskelige, at han gik i Staa. Der var ikke noget at gøre, Munden vilde ikke mere. Men pludselig klarede han Situationen ved at vende sig mod sine egne og kommandere : Kongen og Dronningen leve! Folk var muligvis lidt i Vildrede med Udviklingen. I hvert Fald blev det kun til tre Hurraer. Da det var overstaet, vendte Manden sig lettet mod Kongen, der takkede og straks gav sig i Snak med ham. Det hjalp! Den stedlige Ordfører genvandt Fatningen næsten med det samme, takket være Kongens Ligefremhed. Men midt i Samtalen fatter Manden pludselig Mistanke og siger til Kongen: „Hør, det var jo i Grunden for lidt, hvordan er det, er det ikke ni Gange, De skal have?“ „Jo,“ svarede Kongen leende, „det plejer jeg jo at faa!“ Hvorpaa Ordføreren snurrer om og kommanderer paany: „Kongen og Dronningen leve, seks Gange!“ Saa fik Majestæterne sammenlagt, hvad de rettelig havde Krav paa, og det hele opløstes i en Leen og Snakken og Hilsen og Takken, som Byen sikkert aldrig havde oplevet og aldrig vil opleve mere i sine Dage. De i Følget, der kendte Dronningen bedst, sagde, at hun ikke i lange Tider havde moret sig saa godt over noget Optrin. Afskeden med Byen og dens Folk blev særdeles hjertelig. Man forestille sig, hvorledes et tysk Kejserpar vilde have taget en tilsvarende Situation.

Under et af Besøgene i Sønderjylland var der som sædvanligt Taffel om Bord paa „Dannebrog“, hvor en Del af Amtets og Byens fremstaaende Personer deltog, deriblandt en daværende Borgmester fra en af Flækkerne. Kongen hilste altid under Taflet med sit Glas paa hver enkelt Gæst, og da Turen kom til Borgmesteren, sagde Kongen: „Maa jeg hilse paa Dem, Borgmester!“ Og denne fløj op og udbrød: „Ja, Tak, Deres Majestæt! Men skal vi ikke ta' Dronningen med!“ Kongen vendte sig over mod Dronningen og sagde: „Alexandrine, Borgmesteren vil hilse paa dig!“ Hvorpaa begge Majestæterne hilste paa den initiativrige Borgmester.

Kongen hilser atter paa Børnene.

Engang sagde Kongen til en af de fremmødte: „De er nok en af disse her Sogneraadsformænd“. „Ja, dér traf De, Hr. Kung !“ var Svaret.

En af de første danske Tillidsmænd, Kongen mødte i Haderslev, var nu afdøde Gros-serer Jens Oggesen, Medlem af Byraadet og Formand for Byens Skydeselskab. Oggesen var en paafaldende lille Mand. Han naaede Kongen ikke stort længere end til Hoften.

Kongen lo altid godmodigt ved Tanken om Modsætningen, naar han mødte Jens Oggesen, og denne lo igen. Der var en Slags Frimureri mellem dem. Ingen af Parterne manglede Svar, naar de udvekslede Meninger med hinanden, hvad altid hændte ved Kongens Besøg. Saa skete det engang, da Jens Oggesen ved en Kongemodtagelse stod paa Havnepladsen foran sine Skydebrodre, at han fandt paa at invitere Kongen. Det spandt af paa følgende Maade :

- Kunde Deres Majestæt ikke tænke sig at komme ud og skyde sammen med os?
- Jo, det kunde vel nok lade sig gøre; men hvornaar skyder De her i Haderslev?
- Vi begynder Søndag Formiddag Kl.9, Deres Majestæt, og da er De velkommen!
- Søndag Formiddag Kl. 9 ... sig mig, Hr. Oggesen, hvordan klarer De Dem saa med Kirkegangen ?

- Naae, det gaar jo nok, Deres Majestæt, saa giver vi Vorherre, hvad han skal have, en anden Gang.

Den kunde Kongen ikke give igen paa. I hvert Fald svarede han ikke. Men han saa ned paa den lille Mand og spurgte med et lunt Glimt i Øjnene:

- Sig mig, Hr. Oggesen, hvordan bærer De Dem ad, naar De skyder ... hvordan kan De se Skiven?

- Det skal jeg saamænd sige Dem, Deres Majestæt, faldt Svaret omgaaende, idet Oggesen skævede opad til den høje Skikkelse, jeg lægger mig paa Knæ!

Kongens rungende Latter lød ned langs Rækkerne, medens han gik videre.

Postmester Ræder i Sønderborg havde som Rekrut i 1894 tjent under Prins Christian og siden været hans Officerskammerat. Under et Besøg i Sønderborg sidst i Trediverne henvendte Kongen sig til den fuldskæggede Postmester :

- Kan De huske, Ræder, da vi var unge ?
- Ja, Deres Majestæt, det var herlige Tider!
- Tiden gaar, gensvarede Kongen, og vi bliver gamle. Skægget vokser.
- Efter de bedste ministerielle Mønstre, Deres Majestæt.

Kongens Svar fulgte omgaaende :

-Ja, ser De, før i Tiden havde jeg to Vildmænd i mit Vaaben; nu da Borgbjerg er død, maa jeg nøjes med een!

F. J. Borgbjerg havde som bekendt ligesom Stauning - og Ræder - et stort Fuldskæg.

Den gamle Fører fra Udlændigheds tiden Peter Grau, Pøl, var altid Gæst ved Taflet paa „Dannebrog“, naar Kongeparret var i Sønderborg. Ved en saadan Lejlighed stod Kongen efter Taflet og talte med den af Legemshøjde uanselige Grau, der som Følge af Højdeforskellen var nødt til at kigge til Vejrs under Samtalen, som fandt Sted ved Nedgangen til Dækket. Pludselig gik Kongen ned ad Trappen, og Peter Grau vilde høfligt følge efter.

- Nej, bliv hvor De er! sagde Kongen, og da han var kommet tre Skridt ned, standsede han, lagde Armene paa Gelænderet, fikserede Grau med et lunt Blik og sagde :

- Naa, Peter Grau, se saa, nu kan vi se hinanden lige i Øjnene !

Dette, at Danmark var et Kongerige, spillede i Aarene efter 1920, da alle tyske Fyrstehuse var faldet, en ikke ringe Rolle for store Dele af den tyske Befolkning. Det urolige Tyskland frembød dengang ikke noget fast Holdepunkt for den særlige sønderjyske Loyaltetsstrang, som trivedes ogsaa hos de tysksindede. Under disse Forhold - og maaske fordi Traditionen fra den dansk-tyske Helstats Dage ubevidst gjorde sig gældende - viste Hjemmetyskerne de fleste Steder den danske Konge al skyldig Respekt, og han paa sin Side gjorde aldrig Forskel paa dansk og tysk, f.Eks. naar det gjaldt Besøg paa Skoler og andre offentlige eller private Institutioner. I de fleste Byer, men en Aarrække dog ikke Haderslev, mødte ved Kongemodtagelser ogsaa de tyske Byraadsmedlemmer frem i sort Paaklædning og høj Hat for at gøre deres Reverens for Majestæterne.

Det var dog ikke alene de særlige Forhold, der paa Forhaand maatte stemme mange Tyskere sympatisk over for den danske Kongemagts Bærer, det stabile Samfunds Repræsentant. Ogsaa den Maade, hvorpaa Christian X færdedes i Landsdelen - i Kraft af hans før omtalte Grænselandsfornemmelse - bidrog dertil. Særlig huskedes en bestemt Begivenhed. I Haderslev havde Danske og Tyske paa Klosterkirkegaarden rejst hver sit Mindesmærke for deres i Verdenskrigen 1914-18 faldne Sønner. I Juni 1928, da Kongen besøgte Byen, fik han forevist det danske Monument, en Stendysse. Han medbragte en stor Buket Blomster, men da han havde set det danske Mindesmærke, udtrykte han Ønske om at faa ogsaa det tyske at se (massivt, med Staalhjem), og Kongen delte derpaa Blomsterne mellem de to Mindesmærker, idet han derved viste de danske og tyske Faldne den samme Ærbødighed. Thi, som der staar paa det fælles Monument i Mindelunden paa Gammel Haderslev nye Kirkegaard paa den anden Side Dammen:

Skilt af meget bar de sammen

Livet, Lidelsen og Døden . . .

(Vald. Rørdam.)

Denne smukke, impulsive Handling gjorde et stærkt Indtryk paa Haderslevs tysksindede. Byraadets tyske Gruppe besluttede fremtidig at møde ved Kongemodtagelserne, og Gruppens Formand, Dr. P. Meyer, modtog i 1929 Indbydelse til Taflet paa „Dannebrog“, da Kongeskibet igen laa i Haderslev Havn.

I de meget anerkendende Ord, som Mindretallets Folketingsmand indtil 1939, Pastor Johs. Schmidt, skrev i „Nordschleswigsche Zeitung“ ved Christian X's 25 Aars Regeringsjubilæum, bragte han ogsaa en Tak, fordi Kongen paa ridderlig Vis havde bestræbt sig for

at give det tyske Folk dets Ære. „Vi tænker i denne Forbindelse fremfor alt paa den Lejlighed, han benyttede i Haderslev til at vise de i Verdenskrigen faldne tyske Folkefæller den samme Ærefrygt som dem, hvis Hjerter slog for det danske Folk“ - skrev Johs. Schmidt og erklærede iøvrigt, at ogsaa Tyskerne vidste at værdsætte den ikke søgte Elskværdighed, hvormed Kongen plejede at omgaas enhver i Landet.

Mellem Kongen og de danske Sønderjyder vedblev der at bestaa et særligt, personligt Tillidsforhold, hvis Oprindelse var de store fælles Oplevelser i 1920. Saa lidt som i det øvrige Danmark betragtedes her Kongen som et Overmenneske, men man erkendte, at Christian X, der allerede som Bærer af Rigets Traditioner havde Krav paa Ærbødighed, i sin Personlighed rummede Egenskaber, som Folket gennem Tiderne havde talt blandt de bedste danske : Mandighed, Mildhed, Jævnhed. Den lune Humor og det bløde Drag i Sindet, der saa ofte iagttoges hos denne ellers haardføre Mand, følte ikke som Brist paa kongelig Værdighed, men som Træk, naturlige netop hos de Danskes Konge.

Kongens Person var Sønderjyden fredhellig i egentligste Forstand, og man havde derfor vanskeligt ved at forstaa de Friheder, som f.Eks. „Blæksprutten“, dog i Godmodighed, ofte tog sig ved Juletid, navnlig i Form af Tegninger. Paa sønderjysk Grund taaltes i hvert Fald ikke, hvad man maatte opfatte som Udhøflighed over for Kongen.

Det blev højt værdsat i Sønderjylland, da Christian X gav sit Minde til, at Kronprins Frederik og Kronprinsesse Ingrid, iøvrigt efter et af Kronprinsen fremsat Ønske, efter deres Bryllup fik Graasten Slot til Sommerbolig. Kronprinsparret holdt deres Indtog i Graasten den 20. August 1936, og det opfattedes som en Haandsrækning fra Kongehuset paa et Tidspunkt, da Truslerne sydfra allerede var stærke, at Tronfølgeren nu tog Ophold i Sønderjylland en Del af Aaret. Derved skabtes Tillid i mange Sind. Der fortælles, at Kong Christian engang stolt spurgte en agtet Købmand i Haderslev, om denne ikke syntes, at han havde faaet en smuk Svigerdatter. Svaret faldt omgaaende, og det morede Kongen meget : „Det er ikke Ordet, Deres Majestæt, hun er henrivende!“

Da Kronprins Frederik og Kronprinsesse Ingrid tog Ophold paa Graasten Slot i Sommertiden, følte man sig i Sønderjylland endnu stærkere knyttet til Kongehuset, ogsaa fordi Kronprinsessen med stor Forstaaelse tog et socialt Arbejde op i Landsdelen. „Hun kom uden Tyngde, hun kom med Fred,“ citerede Magdalene Moos, Nybøl, engang med Henblik paa Kronprinsessens hele Stilling i Nordslesvig.

Socialdemokratiets Førstemand i Sønderjylland i Mellemløstiden, Folketingsmand J. P. Nielsen, har forklaret, at den Del af Arbejderbefolkningen, der i Udlændighedstiden kun havde haft Lejlighed til at indsuge tysk Aand og til at blive fortrolig med tysk Indstilling, efter 1920 maatte have Tid og Hjælp til at vænne sig til alt det nye, der nu mødte dem nordfra. Den tyskprægede Del af Arbejderne, for hvem det tyske Kejserdømme og

Kong Christian X nedlægger Blomster ved en Mindesten over sønderjysk Ungdom, der faldt i Verdenskrigen 1914-18.

hvad dertil hørte stod som noget meget fjærnt, noget, der var langt over og langt uden for dem, var længe desorienterede i Forhold til det danske Kongehus. De stod, siger J. P. Nielsen, paa Afstand og saa paa de andre Samfundsklasser, der i stiveste Puds drog til de sønderjyske Havne for at modtage Kongeparret. De forstod efterhaanden, at i Danmark var Kongehusets Stilling i Befolkningen anderledes end i andre Lande, og da Kronprinsparret

flyttede til Sønderjylland, kom omsider alle med. Kronprins Frederiks og Kronprinsesse Ingrid's daglige Færden blandt alle Samfundsklasser gjorde, at de i Aarenes Løb simpelthen blev regnet for „vore egne“.

Baade Sønderjydernes særlige Syn paa Kongemagten i Almindelighed og den Ægthed og naturlige Menneskelighed, hvormed Christian X optraadte i Landsdelen, blev Genforeningsprocessen til stor Gavn. Under de vanskelige Tider, der indfandt sig, følte det som en Lykke at have et Samlingsmærke, der stod hævet over de forskellige politiske Partier og stod urokkeligt fast, uden Hensyn til den lovgivende Magts varierende Sammensætning. Naar økonomisk Krise og fattige Levevilkaar, parret med anden Kilde til Utilfredshed, lagde et Tryk paa mange Sind i Sønderjylland, stod Kongen dog stadig i Glansen af det første Møde; han var det faste og uforanderlige Midtpunkt, et Udtryk for Stabiliteten i Fædrelandet. Hans Besøg vedblev at være til Glæde for Befolkningen, som hver Gang mindedes Festdagene i 1920 og forstod, at den ikke var blevet glemt i Hverdagens Graa. Den Respekt og Hengivenhed, man nærede over for Kong Christian X, var en meget stor Støtte for det danske Styre i de første vanskelige Tiaar. Ogsaa Embedsmænd, der ikke var Royalister, da de i 1920 kom til Sønderjylland, og maaske heller ikke siden blev det, har erkendt, at Kongens Andel i Genforeningsarbejdet maa vurderes meget højt. Sønderjyden fhv. Præsident Holger Andersen har udtalt, at Christian X's Besøg utvivlsomt var en Faktor af stor nationalpolitisk og psykologisk Betydning for hele dette Arbejde.

Den, der ser tilbage over Kongens Virksomhed i Sønderjylland i Tiden 1920-1939, og foruden ved Helhedsindtrykket tillige fæster sig ved, at Kongen i Løbet af de tre Dage, Foraarsbesøget i Reglen varede, almindeligvis holdt henved 3 o Taler, oftest korte S var taler paa en Velkomst, gav et Par Tusinde Haandtryk, tilbagelagde 7-800 km i Automobil og dertil hver Aften havde Gæster, ham vil et Par Vershner af Bjørnstjerne Bjørnson (i et Digt om Morten Eskesen) uvilkaarligt rinde i Hu :

. . . han vil med sine tusind Fjed
sy sammen, hvad de søndersled. -

Ved Christian X's Regeringsjubilæum i 1937 og senere ved hans 70 Aars Fødselsdag fremkom der i Sønderjylland talrige Vidnesbyrd om, at man i Kongen saa et Udtryk for „det store danske Fællesskab, som vi er Led i, den nationale Aands Bærer . . .“, hvilke Ord var „Hejmdal“s ved sidstnævnte Lejlighed. I „BerlingskeTidende“ for 15.Maj 1937 (Regeringsjubilæet) skrev Gaardejer Peter Grau, Pøl, bl.a. :

„Hvad Indlemmelsens, Genforeningens Festdage i Forholdet mellem Danmarks Konge „og Sønderjyderne gav Udtryk for - og rigere, større Stunder er ikke oplevet i Danmarks „Historie - det er bekræftet og bestyrket Aar for Aar til Dagen i Dag. Kongefamilien paa

„Dannebrog“ i vore Havne med Dannebrog vajende over vor Landsdel hvert Aar, naar „Skovene grønnes og Frugttræerne blomstrer, det giver tilbagevendende Festdage, der for „Kongen og vor Befolkning er gaaet ind som et fast og værdifuldt Led i Nordslesvigs Til— „hørsforhold til Danmark.“

Regeringsjubilæet fejredes i Sønderjylland ved Glædesblus fra Høj til Høj i alle Sønderjyllands Sogne.

Til 70 Aars Fødselsdagen skrev „Sønderborg Social-Demokrat“ (nu „Sønderjyden“) i en Artikel: „Kongehus og Grænseland“ bl. a. :

„Det kunde ikke være andet! Der maatte nødvendigvis blive knyttet snævre, intime „Baand mellem Kongehuset og Grænselandet. I lange, trælse Aar var Sønderjydernes Hu „vendt mod Danmark og alt, hvad dansk var. For Verden var deres Overhoved den tyske „Kejser, for deres Hjerter var det den danske Konge. Og da Dagen var der, og Genforeningen var fuldbyrdet, da maatte næsten med en Naturmagts Nødvendighed Sind og Hjerter vende sig mod Kongen som det højeste Udtryk for alt dansk. Hvad der i de lange, „lange Aar ikke havde kunnet give sig ydre Udslag, vældede nu saa meget stærkere frem. „Enhver forstaar, det maatte være saadan. Forholdet styrkedes yderligere ved Kongens og „Kongehusets Opræden. Deres Besøg formede sig ikke som Parader foran Fronten af Soldater og med Civile som ydmyge og fjærne Tilskuere. De kom paa dansk Manér, de kom „som det ene Menneske til det andet. Den naturlige Værdighed, som var over Kongen, „hvilede paa hans mange Oplevelser sammen med sit Folk og altid i dets Midte, men „som dets første Mand. Kongen vidste ikke blot, hvad Officerer, rige Mænd og den Slags „mente og sagde ; han kendte ogsaa, hvad Gadens Mand var indstillet paa, og hvad Jordens „jævne Dyrker spekulerede paa. Han var tilmed typisk Repræsentant for det sunde, „danske Lune! ..“

„Sønderborg Social-Demokrat“ har her, med sikker Sans for de historiske og psykologiske Kræfter, peget paa væsentlige Træk ved Kong Christians Forhold til Genforeningen.

Paa de 20 lykkelige Aar fulgte Mørkearene 1940-45. Efter Danmarks Besættelse af den tyske Krigsmagt blev Kronen endnu mere det faste Punkt i Sønderjydernes Tilværelse, Symbolet paa den tusindaarige danske Arv. Det var, som om Fællesskabet om Smerthen forenede endnu stærkere, end den fælles Lykke havde gjort. Eventyrkongen fra 1920 blev nu Landsfaderen, der handlede paa hele Folkets Vegne. Ingeborg Refslund Thomsen, den aarvaagne Iagttager, har sagt, det var rørende under Krigen at lægge Mærke til, hvorledes man i Sønderjylland spejdede mod Amalienborg for at hente Vejledning og Mod til fortsat at bære Besættelsens tunge Byrde. Myter om Kongen gik fra det ene danske Hjem

til det andet og holdt Modet oppe. Der var Anekdoten om Kongens Svar til den tyske Befuldmægtigede, der kom for at klage over Uro og Sabotage i den danske Befolkning.

- Naar ens Svigermoder kommer paa Besøg og bliver for længe, ønsker man, at hun omgaaende vil pakke Kufferten ! lød det - sagde man - fra Kong Christian.

Af samme Art var Historien om Tyskerne, der vilde tage Kongeflaget ned paa Residens-Palæet, men fik til Svar, at Kongen vilde lade en Soldat hejse det igen, og da Tyskerne erklærede, at de saa vilde skyde Soldaten, svarede Kongen, at Soldaten var ham selv.

Kong Christian, der ikke forlod sin Post paa Amalienborg, blev et Sindbillede paa den Udholdenhed, alle ønskede, de hver især maatte have. Ikke sjældent blev Sønderjyder kaldt til Kongen, og gennem deres Udtalelser og Dagspressen, især „Flensborg Avis“, fulgte han Udviklingen i Grænselandet. Derimod ophørte de aarlige Besøg i Landsdelen, allerede fordi Kongen jo nu ikke mere kunde færdes paa sin egen Autoritet i Nordlesvig.

I Forsamlingshusene havde længe hængt store, officielle Billeder af Kongeparret, men først efter den 9. April 1940 kom i næsten alle danske Hjem Billeder af Kong Christian og Dronning Alexandrine, som de saa ud i Hverdagen. Det var en Julegave, alle maatte have, om der ikke var Raad til andet, og i mange Smaakaarshjem hang Majestæterne nu paa Væggen Side om Side med Th. Stauning, omgivet af Fotografier af Hjemmets Børn som Brudepar eller med de første Børnebørn. Med Kongen havde Slægtledet fra 1920 delt den største Glæde, det havde oplevet, med Kongen vilde det nu dele den største Ulykke, som nogensinde havde ramt Fædrelandet. Medens man tidligere havde talt om „vor gode Konge“, hed det nu „vor gode, gamle Konge“, formodentlig ogsaa i rigtig Forstaaelse af, at Besættelsens lange Aar maatte tynde og ælde særlig ham, hvis brændende Ønske det var at kunne overgive sit arvede Rige med Sønderjylland i samme Forfatning, som han havde modtaget det. Hans alvorlige Sygdom fulgtes med Bekymring.

Saa kom omsider Befrielsens Time, den 4.-5. Maj 1945. Godt to Maaneder efter, den 10. Juli, paa Femogtyveaarsdagen for Kong Christian X's Ridt ind i det genvundne Land, indfandt en sønderjysk Deputation sig paa Sorgenfri Slot, hvor man overrakte Kongen en Adresse, der var tegnet af Maleren Guttorm-Pedersen, og hvis Tekst skyldtes Amtmand, Greve O. D. Schack, Tønder. Adressen, der blev overrakt ved Pastor J. Jørgensen, Skærbæk, havde følgende Ordlyd :

„Deres Majestæt!

„Kongeaans Vande danner ikke mere et Skel mellem Landsmænd, men endnu hvisker „de om Minder, som er Sønderjydernes kostelige Eje. Dyrebarest blandt disse er for os „Mindet om den Dag, da Danmarks Konge red over Grænsen for at forene os med det „danske Folk.

Kong Christian X taler med Peter Grau paa den sidste Rejse i Sønderjylland.

„Efter at vi nu i 25 Aar har været med til at bære hver Glans og hver Plet, der faldt „paa Danmarks Navn, og i de sidste fem Aar, da vor Moder fristede Nød og Trængsel, „har elsket hende dobbelt ømt, da ogsaa hos os en behjertet Ungdom, opofrende Mænd „og Kvinder har sat Livet ind for vort Land, staar vi i Dag ikke tilbage for dem, der den- „gang ventede bagved de væltede Grænsene.

„Som det var vor Konge, der da for os betød Genforeningen, ham, der sammen med „Dronningen ved deres Besøg knyttede Baandene fastere over den slettede Grænse, saa- „ledes var det ogsaa Deres Majestæt, til hvem vi med hele det danske Folk saa op som Sam- „lingsmærke under Trængsler, som Danmark ikke har baaret i Aarhundreder.

„I Dag, den 10. Juli 1945, føler vi, der bor i Sønderjylland, den stærkeste Trang til atter „at mødes med vor Konge. Derfor staar Talsmænd fra vor Landsdel foran Deres Majestæt,

„de Gamle for at takke for den Glæde, den io. Juli dengang bragte os, de Yngre for at sige, „at de har været med til at skrive et Blad i Danmarks Historie, som er vor Fortid værdigt.

„De beder Deres Majestæt modtage denne Adresse, underskrevet af en fuldgyldig Repræsentation for hele den sønderjyske Befolkning. Den skal sige til vor Konge, at den „5. Maj i Aar blev saa skøn, fordi det forundtes os at opleve den sammen med ham.

„Vi ved, at Deres Majestæt til Trods for de store Begivenheder i dette Foraar sammen „med os mindes hin højtidelige Morgenstund i 1920 og deler vor Glæde over, at 25-Aars- „dagen for Ridtet over Grænsen falder paa et Tidspunkt, hvor vi af ganske Hjerter kan „takke vor Konge for de opløftende Dage.

„Gud bevare vor Konge og Dronning og det kongelige Hus i et frit og lykkeligt „Danmark.“

Kong Christian lyttede bevæget til Oplæsningen af disse Ord og takkede varmt for dem :

- Det var det lyseste Øjeblik i min Kongegerning, sagde han, jeg glemmer det aldrig. Vi heroppe har lært noget i denne svære Tid af, hvad Sønderjyderne dengang maatte føle. Det har hjulpet os til at holde sammen.

Da Kong Christian efter seks, syv tunge Aars Fravær fra Landsdelen paany kom til Nordslesvig, i Juni 1946, saas det, at han nu virkelig var blevet en gammel Mand: hans furede Ansigt syntes at genspejle, hvad Folket havde gennemgaaet siden 1940, Øjnene var trætte, hans Førlighed stærkt nedsat, saaledes at han nu ikke mere kunde forlade Automobilet og nedlægge en Krans eller som før gaa rundt og trykke Børn og Hvermand i Haanden; her maatte Dronningen ved særlige Lejligheder træde i Kongens Sted. Alligevel blev dette Kong Christians sidste Besøg i Sønderjylland uforglemmeligt. Det følte af mange, som om Eventyret fra 1920 gentog sig, kun med den Forskel, at man under den anden Verdenskrig havde haft Skæbne tilfælles med det øvrige danske Folk og var blevet ubrødelig fast knyttet til dette ved Prøvelserne. Paa Automobilturene rundt i Landsdelen, foretaget fra Graasten Slot, slog Jublen Kongen i Møde. Hans sorgprægede Ansigt lyste op, en dyb Glæde gennemstrømmede ham ved endnu en Gang at se det genvundne Land; han hilste paa gamle Venner, dvælede ved Minderne, spurgte efter Evnen og Viljen til at tage Genopbygningsarbejdet op og fik overalt et ærligt, bekræftende Svar. Gang paa Gang fremhævede Kongen, at nu var det de Unge og Børnene, der skulde skabe Fremtidens Danmark - i Sønderjylland altsaa den Ungdom, han efter 1920 havde kendt som Børn og altid søgt at knytte nært til sig just for at knytte dem til Fædrelandet og dets Fremtid. Et historisk Ordskifte fandt Sted paa Torvet i Sønderborg, da Christian X ankom til denne By, en Replik, der for stedse vil blive husket : Kong Christians faste, stærkt bevægede Svar til den ældste af de sønderjyske Førere fra de gamle Dage, Peter Grau, som sagde, at det

maatte have været en ond og haard Tid for Kongen, den, der nu var overstaet: „Ja, men jeg blev i min Rede!“

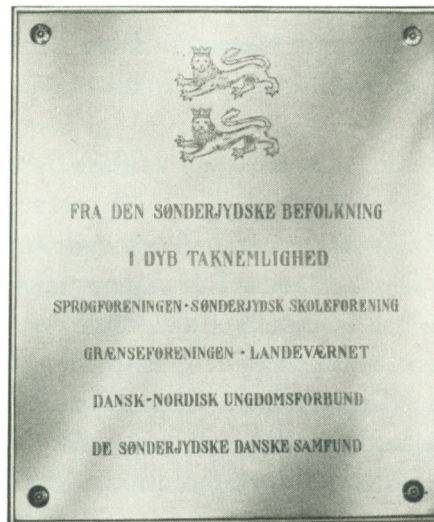
Ogsaa paa Sydslesvigerne hilste Kong Christian, paa denne hans sidste Sønderjyllandsrejse saavel som paa hans første. Som i 1920 var der til Vejkrydset i Krusaa, ved den siden rejste Sten med Ordene: „I skal ikke blive glemte“, kommet Udsendinge fra Landet sønden Skel. Bevæget tog Kongen hver af dem i Haanden, spurgte, hvordan det gik dernede, og bad dem bringe en Hilsen med hjem over den lukkede Grænse. Paa samme Sted var der allerede da rejst et Monument over de Grænsegendarmer, som døde i tysk Koncentrationslejr. Kongen lod Automobilen køre helt frem til Mindemuren, hvor Kolleger til de afdøde havde taget Opstilling i V-Form op mod Vejen, og Dronningen steg ud for at nedlægge en stor Buket Blomster ved Murens Fod; derpaa rankede hun sig og stod en Stund i ærbødig Stilhed for at hædre Mindet om de 3 8 blaa Gendarmer, der var blevet Ofre for Besættelsesmagtens Vold. Her havde Dronningen helt paataget sig den Gerning, som Kongen under lykkeligere Forhold selv vilde have udført, nu som altid før, men fra sin Vogn talte han med en af Korpsets Vagtmestre ; han beklagede dybt Tabet af de mange Gendarmer og medgav en Hilsen til hele Grænsegendarmeriet.

Skuffet paa denne Rejse var Kongen kun over den Illoyalitet, som mange af Nordslesvigs tysksindede havde lagt for Dagen i Besættelsestiden. Han vidste jo, at han altid havde bestræbt sig for Borgernes Ligestilling i det demokratiske Danmark uden Hensyn til nationale Skel.

Kong Christian X's Død den 20. April 1947 voldte i Sønderjylland, hvor hans alvorlige Blik hvilede paa Befolkningen fra Væggene i Forsamlingshusene, Skolestuerne og Hjemmene, ægte Sorg. Med dyb Taknemlighed bevarede man hans Navn i Erindringen. Som et ydre Vidnesbyrd om Grænselandets Tak søgte de seks nationale Foreninger i Sønderjylland, og fik, som de eneste i Landet, Lov til at fæste en Sølvmindeplade paa Kongens Sarkofag i Roskilde Domkirke - her gengivet som Slutningsvignet.

Til sene Slægter vil denne Sølvplade bære Vidne om det enestaaende hjertelige Forhold mellem Kongen og Sønderjylland, men lige saa varigt vil i Historien Mindet herom holdes levende. Allerede straks efter 1920 højtideligholdtes i adskillige af Nordslesvigs Byer og Sogne Kongens Fødselsdag, ogsaa fordi Festligheden følte som en aarlig Bekræftelse paa, at man nu tilhørte Kongeriget Danmark. Andre Steder var Befolkningen i denne Henseende mere tilbageholdende, fordi man i sin Tid havde faaet nok af „der Kaisers Geburtstag“. Under Besættelsen blev Kongens Fødselsdag, saa længe Forholdene tillod det, den mest folkelige Fest af alle, og efter Kong Christian X's Død besluttede flere Skoler at fastholde hans Fødselsdag den 26. September som Fridag. Dagen hed derefter „Genforeningskongens Fødselsdag“.

Den Fremstilling af Kong Christian X's Virke i Genforeningens Tjeneste, der hermed afsluttes, har selvfølgelig, som indledningsvis nævnt, maattet hvile paa de særlige sønderjyske Forudsætninger saavel som paa Kongens personlige, fordi det jo var ved Mødet mellem disse tvende, tildels historisk betingede Sindsindstillinger, at et stort folkeligt Resultat blev vundet. Et senere Slægtleds nøgterne Forskning, hvis en saadan paa dette Omraade kan iværksættes, vil dog ganske sikkert, upaavirket af den personlige Oplevelse, erkende, at de Følelser for det danske Kongehus, som den sønderjyske Befolkning fra gammel Tid har næret, blev i Forholdet til „Genforeningskongen“ mangefold styrket. Den vil erkende, at da Skæbnen anbragte Christian X i et af de store Optrin i Danmarks Historie, da han for første Gang blev Samlingsmærket for hele Nationen, og paa den enestaaende - og farlige - Maade, at han skulde komme Myten i Møde, indhente den, virkeliggøre et Folkeeventyr, da holdt han Maal med Opgaven. Ved sit Arbejde gennem et kvart Aarhundrede for at knytte det genvundne Land til Moderlandet øvede han dansk Statsmandsgerning, gjorde en stor personlig Indsats for Danmarks Fremtid.

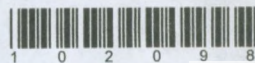

FRA GENFORENINGSTIDEN:

**KONGE
OG HÆR**

er udgivet og trykt af Bianco Lunos Bogtrykkeri Julen 1952.
Skriften er Monotype Bembo. Papiret er glittet Kunsttryk fra
De forenede Papirfabrikker. Klicheerne er fremstillet i Bernh.
Middelboes Reproduktionsanstalt og Løvendahls Klichéfabrik.
Bogbinderarbejdet er udført af Bianco Lunos Bogtrykkeri.

DIS-Danmark

1 0 2 0 9 8

Dette værk er downloadet fra Slægtsforskernes Bibliotek

Slægtsforskernes Bibliotek drives af foreningen Danske Slægtsforskere. Det er et special-bibliotek med værker, der er en del af vores fælles kulturarv, blandt andet omfattende slægts-, lokal- og personalhistorie.

Slægtsforskernes Bibliotek:
<http://bibliotek.dis-danmark.dk>

Foreningen Danske Slægtsforskere:
www.slaegtodata.dk

Bemærk, at biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. Når det drejer sig om ældre værker, hvor ophavsretten er udløbet, kan du frit downloade og anvende PDF-filen.

Drejer det sig om værker, som er omfattet af ophavsret, skal du være opmærksom på, at PDF-filen kun er til rent personlig brug.